

Opetuksen plan B kauneudenhoitoalalle

Johanna Similä

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Opetuksen plan B kauneudenhoitoalalle

Johanna Similä

Kosmetiikka-asiantuntijuuden kehittäminen ja johtaminen

Estenomi YAMK

Opinnäytetyö

Toukokuu, 2022

Johanna Similä

Opetuksen plan B kauneudenhoitoalalle

Vuosi

2022

Sivumäärä

59

Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää koronapandemian aikaisen etäopetuksen ilmiöitä hius- ja kauneudenhoitoalan kontekstissa. Suomessa valtioneuvosto määräsi oppilaitosten etäopetukseen siirtymisestä vuorokauden varoitusajalla pandemian levitessä. Strategiat tai varautumissuunnitelmat poikkeustilanteisiin puuttuivat laajalti (Mäkelä ym. 2020). Bergdahl ja Nouri (2020) tulivat samaan johtopäätökseen tutkiessaan etäopetusta Ruotsissa. Kehittämistyön aihe määrittyi näiden varautumissuunnitelmien puutteiden myötä. Kehittämistyön tavoitteena oli parantaa toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa etäopetusta digitaalisesti sellaisissa poikkeustilanteissa, joissa luokkahuoneopetus ei ole mahdollista. Toimeksiantajana kehittämistyölle oli ammatillista koulutusta tarjoava Vamia Vaa-sasta.

Kehittämistyön viitekehyksessä tarkasteltiin osaamisen hankkimiseen kytkeytyviä keskeisiä teorioita, kuten esimerkiksi sosiokonstruktivismia. Tietoperustassa määriteltiin myös tutkimukseen johtavan kauneudenhoitoalan koulutuksen konteksti. Tutkimusmenetelmänä kehittämistyössä käytettiin teemahaastatteluita. Haastatteluihin valittiin etäopetuksen kokeneita kauneudenhoitoalan opettajia sekä verrokkiryhmäksi hiusalan sekä sosiaali- ja terveysalan opettajia. Tutkimusaineisto redusoidtiin ja teemoiteltiin. Työn tuloksista ilmeni merkittävimiksi puutteiksi varautumisen näkökulmasta opettajien vaihtelevat perusdigivalmiudet, etäopetukseen tarjolla olleen tuen puutteet, sekä organisaatiotasoisten etäopetusohjeiden puuttuminen. Kehittämistyössä toteutetut tuotokset tehtiin teemahaastatteluista ja tietoperustasta löydettyjen ongelmakohtien kehittämiseksi ja yhdessä nämä tuotokset muodostivat toimeksiantajaorganisaatiolle varautumissuunnitelman. Kehittämistyössä toteutetut tuotokset sisälsivät digiperustatoimien perehdyttämisohjelman, koonnin digituen eri väylistä kohdeorganisaatiossa, visuaalisen tiivistetyn pikaoppaan etäopetuksesta yleisesti sekä kauneudenhoitoalan etäopetukseen varautumisohjeen.

Työn tärkeimpiä johtopäätöksiä oli henkilöstön digivalmiuksien kartoittaminen ja kehittäminen systemaattisesti. Opetushenkilöstöllä kasvatusroolissa tulisi olla valmiudet tukea opiskelijoita näiden taitojen kehittämisessä esimerkiksi verkko-opetuksen muodossa. Etäopetustilanteessa kädentaidolliset ammatillisen koulutuksen alat olivat vaikeuksissa, koska kädentaitojen opettaminen verkossa oli vielä erittäin haastavaa. Vaihtoehtoiset tavat opettaa kädentaitoja, kuten työpaikalla tapahtuva oppiminen tai oppilaitoksen tiloissa pienryhmissä harjoittelu, olisivat merkittävä tuki etäopetustilanteessa. Onkin ilmeistä, että työelämäyhteistyötä kauneudenhoitoalalla tulee kehittää entisestään. Mikroyritysten resurssihaasteet opiskelijan ohjauksessa täytyy huomioida tarkemmin ja siihen tarvitaan innovatiivisia ratkaisuja, jotta yhteistyö työelämän kanssa kauneudenhoitoalalla toteutuisi optimaalisesti. Tämän kehittämistyön tulokset ovat sellaisenaan hyödynnettävissä alasta riippumatta ammatillisen koulutuksen kehittämiseen kansallisella tasolla sekä sovellettuna hyödynnettävissä myös perusopetuksessa. Jatkokehityshaasteeksi tästä kehittämistyöstä nousee myös henkilöstön kokemuksien purkukeskusteluiden käyttöönotto oppilaitoksissa. Massiivinen määrä kokemusta, osaamista ja tietoa saavutettiin etäopetuksen aikana ja tämä hiljainen tieto kannattaisi hyödyntää poikkeustilanteisiin varautumisessa.

Asiasanat: kauneudenhoitoala, varautuminen, verkko-oppiminen, etäopetus

Johanna Similä

Plan B for Beauty Care Education

Year

2022

Pages

59

The objective of this development work was to study the various aspects of distance learning during the Covid-19 pandemic in the context of hair and beauty care education and training. When the pandemic worsened in Finland, the Government gave a 24-hour notice to educational institutions to commence distance learning. Strategies or emergency plans for such exceptional situations were practically non-existent (Mäkelä ym. 2020). Bergdahl and Nouri (2020) came to a similar conclusion in their study on distance learning in Sweden. The inspiration for this thesis stemmed from these very shortcomings in being prepared for something unexpected and unusual. The objective was to improve the digital know-how of the teaching staff at the organization commissioning this study so that they would be better equipped for exceptional situations requiring distance learning instead of contact instruction. The thesis was commissioned by Vamia that offers vocational education and training in Vaasa.

The theoretical framework of this thesis focused on the main theories surrounding the acquisition of competence, such as social constructivism. Furthermore, the theoretical framework defined the context of beauty care education and training providing degree programmes. Thematic interviews were used as a research method. The interviewees were beauty care teachers who had experienced distance learning; their control group consisted of hair care teachers and social and health care teachers. The research material was reduced and organized thematically.

The main shortcomings found in preparing for unforeseen situations were the teachers' varying basic digital skills, a lack of support directed to distance learning and unavailable guidelines for distance learning from the umbrella organizations. This study provided solutions based on the problems and shortcomings identified in the thematic interviews and theoretical framework; together these suggestions provided the commissioning organization Vamia with a contingency plan. This emergency kit for distance learning provided an introduction to basic digital skills, a compact list of digital support available in the commissioning organization, a visual nutshell guide to distance learning and a distance learning contingency plan for beauty care education and training. One of the most important conclusions of the thesis was the need to systematically map and improve digital skills among the teaching staff. Therefore, teachers should be equipped to support students in their digital journey through online learning, for example. With distance learning in place, the vocational education and training based on the learning by doing approach faced a problematic situation when trying to teach practical skills online. Alternative means for learning these skills, such as learning at work or in small groups at school, would offer great support in distance learning situations. It is evident that cooperation with working life must be developed more in beauty care education and training. Challenges that micro businesses have with their inadequate resources allocated to trainees must be taken into account more carefully; this requires innovative solutions in order to optimize cooperation between beauty care education and training and working life. The findings of this thesis can be applied to practice in any field of vocational education and training to further develop it in Finland; they may even be partly applied to basic education, too. Another future challenge for development is how educational institutions could utilize the feedback and experiences obtained from teacher interviews. A great deal of experience, competence and knowledge was acquired during the time of distance learning, and this tacit knowledge should be used in preparing for the next unforeseen circumstances.

Keywords: beauty care, preparation, online learning, distance learning

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Ammattitaidon oppiminen verkon välityksellä	7
2.1	Konstruktiivinen oppimiskäsitys ja sen muunnelmat	9
2.2	Oppimisen ja tietoisuuden prosessi.....	10
2.3	Opetus luokkahuoneen ulkopuolella.....	12
2.3.1	Digitalisaatio koulutuksen kentällä	14
2.3.2	Oppiminen ja opettaminen verkon välityksellä	16
2.3.3	Osallisuus ja vuorovaikutus etäopetuksessa	22
3	Kauneudenhoitoalan tutkintoon johtava koulutus	23
3.1	Osaamisperusteisuus.....	24
3.2	Työelämässä tapahtuva oppiminen kauneudenhoitoalalla	24
4	Tietoperustan synteesi	25
5	Kehittämisasetelma	27
5.1	Tavoitteet ja lähestymistapa	28
5.2	Kehittämistehtävä	28
5.3	Kehittämistyön menetelmälliset ratkaisut.....	29
5.4	Teemahaastattelut.....	30
5.5	Tutkimusaineiston analysointi.....	31
6	Tulokset ja tuotos	33
7	Johtopäätökset	44
8	Pohdinta	47
	Lähteet.....	50
	Kuvat	53
	Kuviot	53
	Taulukot	53
	Liitteet	53

1 Johdanto

Maaliskuussa 2020 Maailman terveysjärjestö WHO julisti globaalin SARS-CoV-2-viruspandemian (WHO 2020). Viruksen aiheuttaman COVID-19-taudin leviämisestä käytetään yleiskielessä ilmaisua ”koronapandemia”. Suomessa pandemia pakotti toisen asteen koulutuksen siirtymään etäopetukseen nopeasti pandemian julistamisen jälkeen. Valtioneuvoston päätös etäopetukseen siirtymisestä annettiin kiireellisenä pandemian levitessä hallitsemattomasti. Päätös pakotti oppilaitokset sulkemaan ovensa ja minimoimaan opiskelijoiden ja opettajien fyysisen vuorovaikutuksen sekä mahdollisuudet käyttää perinteisiä luokahuonemenetelmiä opetuksessa (Mäkelä, Mehtälä, Clements & Seppä 2020).

Ammatillisen koulutuksen opettajien ja opiskelijoiden tuli selviytyä etäopetuksesta niillä valmiuksilla, mitä kullakin sattui siinä tilanteessa olemaan. Etäopetukseen ei jäänyt aikaa perehtyä ja valmistautua ennakoon. Laitteita ja ohjelmistoja ei ollut aikaa opetella käyttämään. Professori Kirsti Lonka (2020) toteaa, että etäopetuksesta selviytyivät parhaiten ne opettajat ja koulutuksen järjestäjät, jotka olivat suhtautuneet jo ennen pandemiaa vakavasti digitalisaation kehityshaasteisiin ja kehittäneet osaamistaan yhteiskunnan vaatimusten tahtiin.

Suomalaisilta koulutuksenjärjestäjiltä kerätyissä kyselyissä ilmenee, että etäopetuksen aikana ammatilliset opinnot vaikeutuivat merkittävimmin nimenomaan palvelualojen opiskelijoilla (Vuorio ym. 2021, 99). Tämä ongelma on ymmärrettävissä, kun tarkastellaan palvelualoille ominaisia piirteitä. Palvelualoilla tavanomaista on ihmisten fyysinen läsnäolo ja vuorovaikutus aidossa todellisuudessa. Lähiopetus esimerkiksi kauneudenhoitoalalla painottuu kädentaitojen harjoittamiseen ja tämänkaltaisen opetuksen siirtäminen verkkoon opettajien heterogeenisen osaamisen varassa aiheutti suuria haasteita. Pandemian aikaista etäopetusta järjestettäessä oli todettavissa, että koulutusorganisaatioilla ja opettajilla on vaihtelevat valmiudet etäopetuksen toteuttamiseen (Mäkelä ym. 2020). Opettajat ovat jo ennen pandemiaa osanneet varautua tilanteeseen, jossa tietotekniikka pettää. Varasuunnitelmaopetus eli back-up education on tunnettu käsitteenä, jossa opettajalla on ollut b-suunnitelma teknologiaan liittyvien yllättävien ongelmien varalle (Koronapandemian hyvät ja... 2020).

Jo vuonna 2009 verkkokoulutus todettiin merkittäväksi opetuksen varmistamisen strategiaksi poikkeuksellisissa olosuhteissa, kuten hätätilanteissa, konflikteissa ja katastrofeissa. Häätästrategiat kuitenkin puuttuivat laajalti etäopetukseen siirryttäessä keväällä 2020. (Mäkelä ym. 2020.) Samankaltaisiin tuloksiin päätyivät Bergdahl ja Nouri (2020) tutkimuksessaan etäopetuksesta Ruotsissa. Opettajilta kartoitettiin millaisia strategioita heillä tai heidän edustamillaan organisaatioilla oli etäopetuksen toteuttamiseksi. Artikkelissa siteerattu ”Strategy? - We

got only 24 hours!” - kuvaa erinomaisesti myös Suomessa käsillä ollutta tilannetta. Ei ollut strategioita, eikä varasuunnitelmia. Jokainen jäi selviytymään kollegoidensa, opiskelutoveriensa ja digilaitteensa kanssa siinä yhdessä hetkessä, kun siirryttiin opetusmuodosta toiseen. Aiemmin ei ymmärretty tai koettu tarpeelliseksi varautua tilanteeseen, jossa perinteinen luokkahuoneopetus ei onnistu. Globaalin pandemian lisäksi tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi väkivallan uhka tai luonnonkatastrofi. Varautumissuunnitelman puuttuminen loi perustan tälle kehittämistyölle.

Kehittämistyön tarkoituksena on kartoittaa etäopetuksen ilmiöitä hius- ja kauneudenhoitoalan kontekstissa koronapandemian aikana. Kartoituksen pohjana hyödynnetään oppimiseen ja opettamiseen liittyvää tutkimustietoa sekä koostetaan asiantuntijoiden kokemuksia teema- haastatteluin. Kehittämistyön tavoitteena on kehittää toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa opetusta digitaalisesti sellaisissa poikkeustilanteissa, jossa luokkahuoneopetus ei ole vaihtoehto.

Kehittämistyön tietoperustassa kuvataan varautumissuunnitelman laatimisen kannalta keskeinen viitekehys. Kehittämistyö syventyy pedagogisesti toimiviin ja teoreettisesti perusteltuihin menetelmiin järjestää opetusta poikkeustilanteissa, jossa luokkahuoneopetusta ei ole mahdollista toteuttaa. Kehittämistyön tuotos toteutetaan toimeksiantajaorganisaation kauneudenhoitoalan opetushenkilöstölle ja pilotoinnin jälkeen laajennetaan toteutus organisaatiossa muille aloille.

2 Ammattitaidon oppiminen verkon välityksellä

Salakarin (2007) mukaan käytännön ammattitaitoja opitaan vain tekemällä, eikä niitä voi oppia lukemalla tai katsomalla. Oppimista voidaan nopeuttaa ammattitaitoisen henkilön ohjauksessa. Käytännön ammattitaidon oppimiseen tarvitaan sekä tekemistä, että ohjausta. Ammattitaitoja oppiessamme luomme mentaalisia malleja eli tietynlaisia mielikuvia opitusta asiasta. Työtä tai tehtävää kuvaava mentaalinen malli on keskeisessä asemassa taitojen oppimisen psyykkisessä säätelyssä. Mentaalinen malli on yleensä pysyvä, toimintaamme ohjaava kokonaiskuva työtehtävästä. Mentaalinen malli täydentyy oppimisen edetessä. (Salakari 2007, 27.) Koulutuksen tavoitteisiin nähden oikeanlainen mentaalinen malli saavutetaan, kun opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan mallin muodostuminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Tämä tarkoittaa paljon harjoittelua ja toistoja erilaisissa ympäristöissä ja asiayhteyksissä. (Salakari 2007, 38.) Kun oppija saa monipuolista kokemusta työtehtävien harjoittelusta,

hänen mentaalinen mallinsa kehittyy sellaiseksi, että hän kykenee soveltamaan oppimaansa eri tilanteissa ja työskentelemään muuttuvissa olosuhteissa. (Salakari 2007, 72.)

Taitojen oppiminen voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa ihminen opettelee sääntöjä ja tietoja, joiden myötä haluttu taito voidaan oppia. Tätä kutsutaan kognitiiviseksi vaiheeksi. Kognitiivisessa vaiheessa opetetaan osavaiheet ja kokonainen suoritus voidaan tarkastella esimerkiksi videolta. Ensimmäisessä vaiheessa on tärkeää ottaa huomioon, että oppija ei kykene vastaanottamaan suurta määrää tietoa ja sääntöjä kerrallaan. (Lonka 2020, 35; Salakari 2007, 9.) Toisessa taitojen oppimisen vaiheessa sääntöjä harjoitellaan erilaisin harjoituksin. Tätä vaihetta kutsutaan assosiatiiviseksi- eli kiinnittämisvaiheeksi. Vähitellen harjoituksista hahmottuu kokonaisuuksia ja suorittaminen alkaa helpottua. (Lonka 2015, 36; Salakari 2007, 9.) Kolmatta taitojen oppimisen vaihetta kutsutaan automaatiövaiheeksi. Tässä vaiheessa opitut taidot alkavat kehittyä siten, että oppijan ei tarvitse keskittyä enää pelkkään tekemiseen. Taito rutinoituu ja automatisoituu. Oppija kykenee ongelmanratkaisuun sekä keskustelemaan toimiessaan. Tätä vaihetta kutsutaan autonomiseksi vaiheeksi. (Lonka 2015, 36; Salakari 2007, 9.)

Kuvio 1: Ammatillisen pätevyyden eri muodot (mukaillen Ruohotie ym. 2003)

Kuvio 1 osoittaa erilaisia lähestymissuuntia ammatillista pätevyyttä tarkastellessa. Nämä ulottuvuudet toimivat tukena opetettavan sisällön näkökulmaa valittaessa ja muunneltaessa. Taitojen opetuksen alkuvaiheessa voidaan painopistettä näiden lähestymissuuntien välillä vaihdella. Tämän avulla saadaan opetettavaan sisältöön ja pedagogisten menetelmien valintaan vaihtelua, vaikka varsinainen opetettava ammattitaito pysyisi samana. Taitojen oppimisen viimeisessä eli autonomisessa vaiheessa harjoitteet puolestaan voivat olla monipuolisempia, kattavampia ja niissä on huomioitu kaikki ammatillisen kompetenssin muodot Ruohotie ym. (Kuvio 1) määritelmästä. Tavoitteena taitojen oppimiselle on, että koulutustavoitteiden mukaiset taidot osataan aidossa toimintaympäristössä (Salakari 2007, 51).

Valtakunnalliset tutkinnon perusteet muodostavat yhteiset normit, joiden sisältä tutkintoon johtava sisältö opiskellaan oman henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman (HOKS) mukaisesti. Hius- ja kauneudenhoitoalalla on valtaosin sekä kädentaidollisia-, että verbaalisia taitoja edellyttäviä ammattitaitovaatimuksia. Opetuksen suunnittelussa uusia näkökulmia saadaan taitojen oppimisen eri vaiheiden sekä ammatillisen pätevyyden eri ulottuvuuksia vaihdellen. Nämä variaatiot voivat tuoda monipuolisuutta myös etäopetuksen toteuttamiseen.

Motoriset taidot ovat keskeisessä roolissa monessa ammatissa. Motoristen taitojen opetus myötäilee perinteistä mestari-oppipoika -mallia, jossa opetus perustuu annettuihin tehtäviin mestarin valvoessa ja antaessa palautetta. Motoristen taitojen opetus vaiheistetaan ensin tiedon jakamisen vaiheeseen ja demonstraatioon, jonka jälkeen tulee harjoitusvaihe. Näiden jälkeen oppija saa palautteen suorituksen laadusta ja viimeisessä vaiheessa opittu suoritus kyetään siirtämään tai kytkemään erilaisiin ympäristöihin tai kokonaisuuksiin. (Salakari 2007, 84.)

2.1 Konstruktiivinen oppimiskäsitys ja sen muunnelmat

Sana konstruktio tarkoittaa rakentamista ja konstruktiivinen oppimiskäsitys perustuu teoriaan tiedon ja osaamisen rakentamisena. Konstruktivismille keskeistä on, että ihminen nähdään tiedon valikoijana, prosessoijana sekä tulkitsijana. Tällöinen ihminen ymmärtää uuden tiedon oman, olemassa olevan tietonsa kautta. Yksilö on aktiivisesti merkityksiä rakentava ajattelija, jonka tieto on dynaamista ja muuttuvaa. Oppija konstruoi eli rakentaa tiedon omien tavoitteidensa mukaisesti. (Ojanen 2009, 41.)

Konstruktivistisia suuntauksia on jaoteltu muun muassa sosiokonstruktivistisiin ja yksilökonstruktivistisiin. Ne eroavat toisistaan sen näkemyksen pohjalta, onko inhimillinen toiminta, kuten mm. oppiminen ja identiteetin muodostaminen yksilöllinen vai sosiaalinen konstruktioprosessi. Aistien välittämä informaatio erilaisista havainnoista rakentaa eli konstruoi tietoa

joko yksilökonstruktivistisesti sisäisiin kategorioihin tai sosiokonstruktivistisesti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Yksilökonstruktivistisiin suuntauksiin kuuluva kognitiiviskonstruktivistinen suuntaus on teoria, jossa psykologian oppimisen teorioiden perusteella on luotu pedagogisia malleja. Tuorein suuntaus on ollut yksilökonstruktivistisista teorioista kohti sosiokonstruktivistista ajattelua. (Siljander 2014, 216.)

Siljanderin (2014) mukaan oppimista ei tulisi olettaa yksilöprosessiksi, koska oppiminen tapahtuu aina sosiaalisessa yhteydessä. Sosiokonstruktivististen teorioiden mukaan tieto on aina sosiokulttuurisesti motivoitua ja sosiaalisesti konstruotua. Sosiokonstruktivistisen teorian mukaan tiedon ymmärrys muodostuu sosiokulttuurisen taustan johdosta (Ojanen 2009, 41). Haapasalon (2011) mukaan sosiaalisessa konstruktivismissa tieto ei ole ulkoapäin omaksuttua, vaan ennemminkin yksilön sosiaalisissa siteissä syntyntä. Sosiokonstruktivistinen opettaminen merkitsee vuorovaikutteisten mahdollisuuksien sekä sosiaalisen työskentelykulttuurin tarjoamista opiskelijoille. Tiedon lopullinen muoto syntyy, kun opiskelija rakentaa ja välittää sosiaalisesti elinvoimaista tietoa muille, ei niinkään yrityksestä muodostaa itselleen käsitystä annetuista tiedoista. Vuorovaikutteisuus on yhteisöllisen oppimisen perusta. Tämä haastaa opiskelijaa itsestään selvänä pidettyjen asioiden sekä omien ajatusmaailmojen kyseenalaistamiseen ja ennen kaikkea mahdollistaa muilta oppimisen. Vuorovaikutus tuottaa syvempää ymmärrystä ja vaikuttaa positiivisesti oppimisen määrään ja laatuun. (Toivola & Peura & Humaloja 2017, 53.)

Konstruktivistisen pedagogiikan periaatteiden mukaisesti on tärkeää ymmärtää, että opettaminen ei ole tiedon jakamista, vaan konstruointiprosessin ohjaamista. Tiedon ymmärtäminen on tärkeämpää kuin ulkoa opettelu ja sosiaalista vuorovaikutusta tulee korostaa. (Siljander 2014, 233; Ojanen 2009, 22.) Konstruktivismi tuottaa ilmiöiden ja asioiden ymmärtämistä. Ymmärrys tarkoittaa sitä, että oppija kykenee perustelemaan toimintaansa ja tiedostaa tulkintatapansa. Tavoitteena on saada oppija kykeneväksi tarkastelemaan mahdollisuuksia erilaisiin tulkintoihin. (Ojanen 2009, 44.)

Ruhalahdi (2019) määrittelee väitöskirjassaan oppimisen perustasoksi muistamisen ja ymmärtämisen. Korkeamman tason ajattelutaitojen saavuttamista kutsutaan syväoppimiseksi. Tällöin opiskelija kykenee tutkimaan, analysoimaan ja vertailemaan sekä luomaan uutta tietoa. Syväoppimista tukevat yhteisöllinen tiedonrakentaminen ja itseopiskeluvaiheet.

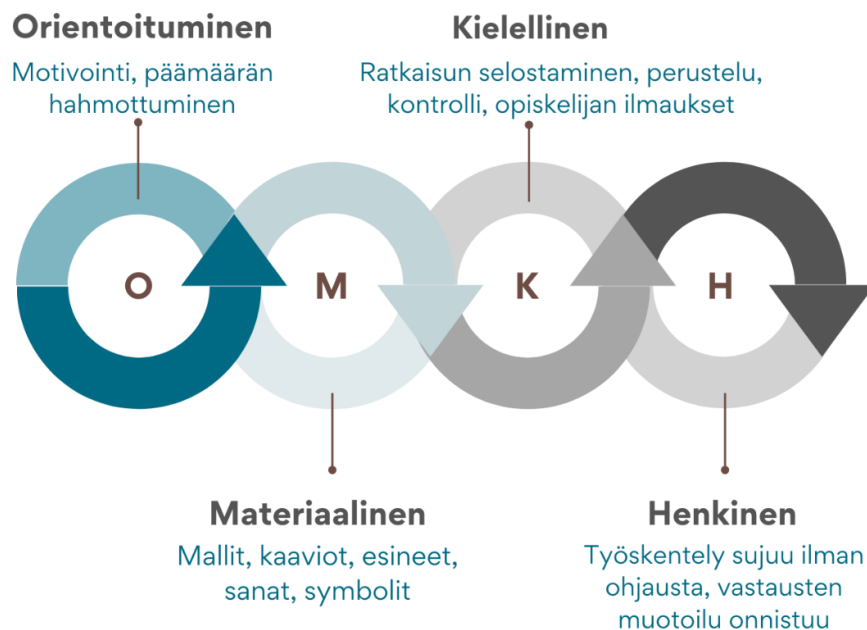
2.2 Oppimisen ja tietoisuuden prosessi

Oppiminen tulkitaan elinikäiseksi prosessiksi. Kattavimmillaan oppiminen on prosessi, joka muuttaa oppijan tietoja, taitoja, toimintaa tai ajattelutapaa. Pedagogisessa kontekstissa oppimisella tarkoitetaan sellaisia yhteyksiä, joissa erilaisin menetelmin pyritään saamaan aikaan

tavoitteiden mukaista oppimista. Konkreettisesti oppimisprosessi on sitä, että oppija luo uutta tietoa tekemällä uusia havaintoja ja uusia kokemuksia hankkimalla. Samalla oppija muodostaa asioille, joita on havainnut. (Siljander 2014, 60.)

Kognitiolla tarkoitetaan tiedon muodostumista, käyttöä ja käsittelyä. Tähän kuuluvat mm. havainnointi, aistiminen, ajattelu, päättely sekä muistaminen. Yksilöä pyritään tarkastelemaan subjektina, joka ymmärtää ja jäsentää ympäristönsä. (Haapasalo 2011, 68.) Moderni pedagogiikka käyttää termiä *scaffolding*. Käsitteelle ei ole yksiselitteistä suomennosta, mutta se sisältää seuraavat periaatteet; opiskelija saa vaikuttaa oppimistapahtuman suunnitteluun ja itse tapahtumaan, ohjeistuksissa käytetään opiskelijalle tuttuja termejä ja käsitteitä, tehtävän logiikka selkiytetään, jotta opiskelija kykenee valitsemaan sopivat strategiat, ohjaaja tukee yhteistoiminnallisuutta ja luovuttaa kontrollia opiskelijoille. Tämä teoria luo perustan myös *situated cognition* -periaatteelle, jossa tiedon liittäminen kulttuuriseen ja sosiaaliseen ympäristöön korostuu. Luontevimmin tämä ilmenee tiedon aidoissa käyttötilanteissa aktiivisen tekemisen ja ongelmanratkaisun kautta. (Haapasalo 2011, 89.)

Oppimisen ja tiedoisuuden asteittainen prosessi

Kuvio 2: Oppimisen ja tiedoisuuden asteittainen prosessi (mukaillen Haapasalo 2011)

Kun uusi opittava ammattitaito on opiskelijalle vieras, tarvitsee opiskelijan hyvin konkreettisesti tavalla tietää mitkä ovat tavoitteet, joihin pyritään. Orientaatiovaihe on erittäin tärkeä

ja vaatii ohjaajalta panostusta. Kun opiskelijalla on selkeä malli, mitä kohti ollaan pyrkimässä, edistää se oppimista. Erityisesti taitojen oppimisen alkuvaiheessa mallien merkitys on suuri. Mallit voivat olla kuvia, kaavioita, symboleja ja apuna voidaan käyttää digitaalisia ympäristöjä. Seuraavassa vaiheessa ratkaisevaa on syiden ja seurauksien arviointi sekä reflektointi ja analysointi. Kun erilaisia aiheeseen liittyviä oppimiskokemuksia suoritetaan riittävästi, oppijan muistiin tallentuu tietoa taidosta ja sen ympäriltä, hänestä tulee ekspertti, joka kykenee itsenäiseen työskentelyyn sekä tiedon soveltamiseen. (Salakari 2007, 71.)

2.3 Opetus luokkahuoneen ulkopuolella

Luokkahuoneopetuksen mallia ei voi sellaisenaan siirtää verkkoympäristöön, jos pyrkimys on tuottaa onnistuneita oppimisprosesseja. Oppiminen verkkoympäristöissä edellyttää hieman erilaisia lähestymistapoja kuin luokkahuoneopetus. Opetusmenetelmien tueksi on tarjolla paljon erilaisia verkkotyökaluja. Opettajat kuitenkin tarvitsevat enemmän tietoa pedagogiikan ja verkkotyökalujen mahdollisuuksista. (Korhonen, Ruhaalahti & Veerman, 2019.)

Oppimisen kannalta tavanomainen luokkahuone ei ole ihanteellisin mahdollinen ympäristö. Usein luokkahuone on rauhaton ympäristö, joka on järjestetty opettajan yksinpuhelun toteuttamiseksi ja jossa opiskelijoiden aktivoituminen ja vuorovaikutus tuottavat häiritsevää melua. Tulevaisuudessa hybridiopetus tulee lisääntymään. Fyysiset ja digitaaliset oppimisympäristöt, verkko-oppiminen, lähioppiminen, yhteisöllisyys sekä vuorovaikutus asettautuvat uudelleen toisiinsa nähden. (Koronapandemian hyvät ja... 2020.)

Mäkelä ym. (2020) tutkivat verkko-opetuksen mahdollisuuksia ja haasteita liittyen COVID-19 pandemian aikaiseen etäopetukseen. He nostivat yhdeksän mahdollisuutta ja yhdeksän haastetta (taulukko 1), jotka heidän mukaansa olisi järkevää huomioida tulevaisuuden etäopetusstrategioita laatiessa.

ETÄOPETUKSEN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET

COVID-19 kriisin aikana.

MAHDOLLISUUDET	HAASTEET
Joustavuus	Muutokset opetusmetodeissa
Yksilöllisyys	Opettajien / vanhempien uudet roolit
Korkealaatuinen ohjaus	Oppimisvaikeudet
Parantuneet oppimistulokset	Kielteiset asenteet
TVT:n käytön hyödyt	TVT-osaamisen / -tuen puute
Vertaisverkostoituminen	Vanhanaikainen TVT-infrastruktuuri
Hyvinvoinnin tukeminen	Sosiaalisten kontaktien puute
Hallinnolliset hyödyt	Kielteiset vaikutukset hyvinvointiin
Opetuksen varmistaminen	Lisääntynyt työkuorma

Taulukko 1: Etäopetuksen mahdollisuudet ja haasteet (mukaillen Mäkelä ym. 2020)

Mäkelä ym. (2020) tutkimus korona-aikaisen etäopetuksen mahdollisuuksista osoitti, että mm. opintojen joustavuus lisääntyi ja yksilöllistäminen mahdollistui. Oppimistulokset olivat verrattain hyvät, samoin opiskelijoiden ja opettajien tieto- ja viestintätekniset taidot kehittyivät. Etäopetuksessa käytetyt digitaaliset alustat edistivät verkostoitumista, mikä tuki opiskelijoiden henkistä hyvinvointia. Lisäksi etäopetus oli hallinnollisesti tehokkaampaa ja digitaaliset alustat mahdollistivat opetuksen toteutuksen poikkeustilanteen ollessa päällä.

Tutkimuksessa löydettiin myös haasteita, joihin ennakoivassa varautumisessa kannattaa kiinnittää huomiota. Keskeisimmät todetut haasteet olivat kyky muuttaa opetusmetodeja, opettajien ja vanhempien kyky roolien muutokseen. Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeiden huomioiminen osoittautui haasteelliseksi. Haasteena oli myös opetushenkilöstön kielteinen suhtautuminen teknologian hyödyntämiseen. Puutteita löytyi myös tieto- ja viestintätekniikan osaamisen ja -tuen puutteesta sekä vanhanaikaisesta laitteistosta etäopetuksen toteuttamiseen. (Mäkelä ym. 2020.)

Mäkelä ym. (2020) korostavat hätätilannestrategian näkökulmasta ennakointia niiltä osin kuin se on mahdollista. Keskeisimpinä he mainitsevat opiskelijoiden tieto- ja viestintätekniikan (TVT) osaamisen varmistamisen ja tuen tarjoaminen TVT-osaamisen kehittämiseen ja

ylläpitoon. Opiskelijan itseohjautuvuuden tukeminen ja siihen kannustaminen jo lähiopetuksessa, tukee myös etäopiskelua. Opettajien verkko-opetustaitojen perustason varmistaminen kuuluu myös osaksi huolellista ennakointia.

Pandemian aikaisessa etäopetuksessa on Kirsti Longan (2020) mukaan pääasiassa painotettu oppiainekohtaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta perehtyneimmät opettajat ovat tarkastelleet osaamista laajemmin ja kyenneet antamaan opiskelijoille esimerkiksi vuorovaikutusta edistäviä yleishyödyllisempiä tehtäviä.

2.3.1 Digitalisaatio koulutuksen kentällä

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä suomen kielen sanakirja määrittelee sanan digitalisaatio tarkoittavan tietotekniikan laajamittaista käyttöönottoa. Tämä ilmiö on ollut havaittavissa koulutuksen alalla jo pitkään. Viimeistään COVID-19-pandemian johdosta digitalisaatio nousi käsitteenä keskiöön yhteiskunnan sulkeutuessa fyysiseltä vuorovaikutukselta niiltä osin kuin se oli mahdollista. Koulujen sulkeutuessa opetus olisi pysähtynyt kokonaan, mikäli digitalisaatio ei olisi ollut jossain määrin mukana opetusalan arjessa jo ennen pandemiaa.

Eriksson (2019) kertoo Euroopan komission varapuheenjohtajan ja digitaalisista sisämarkkinoista vastaavan komissaarin Andrus Ansipin (2015) todenneen seuraavasti: ”Digitaaliset pätevydet ja taidot ovat Euroopassa yksi tärkeimmistä menestymisen ehdoista digitaalisessa muutoksessa, kasvussa, kansalaisten hyvinvoinnissa sekä yhteiskunnan kehittämisessä”. Tämä lausuma antaa perspektiiviä digitalisaation yhteiskunnalliselle painoarvolle. Suomessa tieto- ja viestintätekniikan oppiminen tuli kaikille pakolliseksi opetussuunnitelmauudistuksen myötä vuonna 2016. Ruotsissa vastaava uudistus tehtiin 2018 ja Norjassa 2020. (Eriksson 2019). Ansipin viittaaman menestymisen ohessa digitaaliset pätevydet ja taidot ovat selviytymisen edellytys tulevaisuuden yhteiskunnassa. Koulujärjestelmän tulisi tukea ja vahvistaa näiden taitojen kehittymistä varhaiskasvatuksesta työelämään.

Maailmanlaajuinen digitalisaatioprosessi on edellyttänyt muutoksia koulutuksen rakenteissa ja oppimisympäristöissä. Digitaaliset teknologiat avaavat laajan valikoiman mahdollisuuksia, mutta tarvitaan myös pedagogista suunnittelua. (Ruhalahti 2019.) Aktiiviseen oppimiseen, jossa opiskelijat itse luovat toimintaa ja sisältöjä, on teknologian ansiosta lukuisia vaihtoehtoja tarjolla. Mahdollisuus oppia on digitalisaation ansiosta kaikkialla. Keskeistä onkin, miten näitä mahdollisuuksia opitaan käyttämään ja osataan hyödyntää. Korhosen ym. (2019) mukaan henkilökohtaiset oppimisympäristöt tekevät osaamisen näkyvämmäksi ja mahdollistavat elinikäisen oppimisen.

Opettajat kohtaavat digitalisaation mahdollisuudet ja kehitysvauhdin mukanaan tuomat paineet jatkuvasti työnsä arjessa. (Niemi & Multisilta 2014, 13). Tämä saattaa aiheuttaa innostuksen ohella ennakkoluuloja ja vastustusta. Digitalisaatiosta on tullut osa opettajan ja oppijan arkea kahden viimeisen vuosikymmenen aikana. Opettamista ja oppimista on pyritty helpottamaan erilaisten sähköisten oppimisympäristöjen sekä pedagogisesti suunniteltujen käyttöliittymien avulla. Digitalisaatio ei ole korvannut opettajan työtä, mutta sen merkitys opetuksessa ja oppimisessa on kasvanut vauhdilla. Perinteisten kädentaitoon perustuvien ammattien olemassaolo on kyseenalaistunut sen korvatta ihmisen tekemiä työtehtäviä. Robotiikka, automaatio sekä tieto- ja viestintäteknologia kykenevät tänä päivänä hoitamaan rutiinitöiden ohella vaativiakin prosesseja. Tämä on johtanut useiden aikaisempien ammattien katoamiseen. On vaikeaa löytää ammattia, jossa ei tarvittaisi minkään asteista teknologian hallintaa. (Niemi ym. 2014, 23.) Tulevaisuuden ammattilaisen on mahdoton välttää digitalisaatiota ja koulutuksen tulee tarjota opiskelijoille valmiudet pärjätä työelämän ja yhteiskunnan kehityksessä. Digitalisaatio monipuolistaa opetusta ja tavoittaa etenkin nuorten opiskelijoiden huomion intensiivisemmin kuin perinteinen luokkaopetus. Se mahdollistaa henkilökohtaiset yksilölliset oppimissuunnitelmat, eikä oppiminen enää katso aikaa, eikä paikkaa. (Lampelto 2015, 6.) Digiteknologia, internetyhteydet ja mobiililaitteet mahdollistavat työskentelyn mihin vuorokauden aikaan tahansa (Eriksson 2019).

Sähköisessä muodossa olevaa, tietokoneelta tai tabletilta luettavaa oppimateriaalia kutsutaan digitaaliseksi oppimateriaaliksi. Tyypiltään tämän kaltainen materiaali voi olla hyvin vaihtelevaa. Tavallisimmin kyseessä on fyysisen kirjan sähköinen versio pdf-muotoisena. Suositut ovat myös linkeistä koostuvat hypermateriaalit, joista linkkejä klikkaamalla pääsee esimerkiksi ohjevideoihin, graafisiin esityksiin tai käsitteiden selityksiin. (Savolainen, Vilkkö & Vähäkylä 2017). Digitaalinen oppimateriaali suunnitellaan eri näkökulmasta kuin perinteinen oppikirja. Digitaalisella oppimateriaalilla voidaan havainnollistaa vaativampia prosesseja, joiden esittäminen perinteisessä paperioppimateriaalissa olisi haastavaa, ellei jopa mahdotonta. Nettiympäristöjen informaatiotulvan johdosta omaksuttu silmäilevä tapa lukea saattaa häitätä digioppimista. Digitaalisessa oppimateriaalissa kannattaakin suosia käsitteellistä jäsentämistä, tämä tukee sisällön lukemista ja hahmottamista. (Savolainen, Vilkkö & Vähäkylä 2017).

Digitalisaation hyötyjen ja etujen ohella huomio kiinnittyy ammatillisen koulutuksen ominaispiirteiden tuomiin haasteisiin opetuksessa. Opetettavat sisällöt ammatillisessa koulutuksessa poikkeavat ominaisuuksiltaan muista koulutuksista, koska ammatillisessa koulutuksessa useimmat koulutusalat painottuvat fyysiseen työhön. Näissä tyypillistä on motoriikan ja aistien yhteistyö. Tämä luo omat erityispiirteensä koulutuksen digitalisaatiolle verrattuna aloihin, joissa opetetttavat sisällöt ovat enemmän teoriapainotteisia. (Lampelto 2015, 6.)

Nykyään ammatillisessa koulutuksessa oppiminen jakautuu useaan erilaiseen ympäristöön. Tyypillisesti opiskelija osallistuu lähiopetukseen, verkko-opetukseen ja hyödyntää oppimisprosessia tukevaa digitaalista välineistöä sekä erilaisia simulaatioita. Lisäksi opiskelija hankkii osaamista työelämässä. Jotta oppimistuotokset jäisivät opiskelijalle itselleen, eikä pelkästään oppilaitoksen omiin sähköisiin järjestelmiin, opetuksessa tulisi suosia henkilökohtaisen oppimisympäristön alustoja. Tämä mahdollistaa elinikäisen oppimisen ja on sekä eettisesti, että pedagogisesti perusteltua. Tämän kaltaisia ovat mm. blogit, e-portfoliot, videot, sosiaaliset verkostot sekä avoimet materiaalit. (Korhonen ym. 2019.)

Pandemian aikainen nopea siirtyminen etäopetukseen ei jättänyt opettajille aikaa suunnitella ja mukauttaa opetustaan tilanteen kannalta optimaaliseksi, yhteisöllisyyttä tukevaksi. Sovelluksia ja digitaalisia oppimisalustoja tuli ottaa käyttöön pikavauhtia, eikä aikaa perehtymiselle jäänyt. Etäopetuksesta koronapandemian aikana Opetushallitukselle selvityksen tehnyt työryhmä pitää tärkeänä, että digitalisaatiota voitaisiin vastaisuudessa kehittää yhteisillä keinoilla etäopetuksesta opitun kautta (Vuorio ym. 2021). Mikäli tietotekniikkaa halutaan hyödyntää täysipainoisesti, edellyttää tietoyhteiskunta uusien oppimiskäsitysten ja -tarpeiden omaksumista. Muutos lähtee liikkeelle luokkaympäristöä laajempiin oppimisympäristöihin siirtymisellä ja edellyttää uudenlaista asennetta, toimijoiden koulutusta sekä asianmukaisia välineitä. (Kankaanranta 2011, 268.)

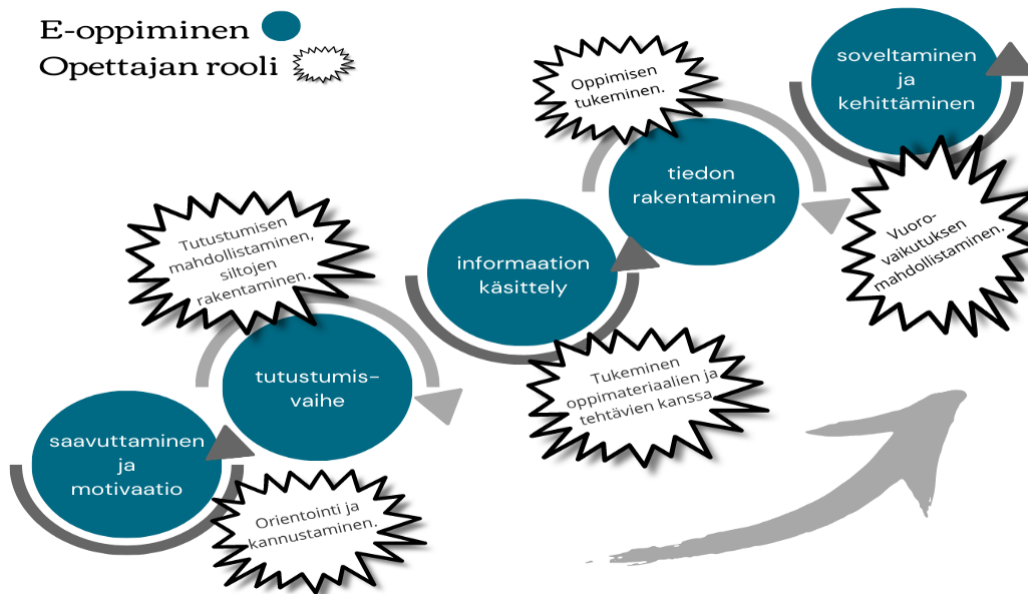
2.3.2 Oppiminen ja opettaminen verkon välityksellä

Perinteinen opetus on saanut tuekseen tietokoneet, internetin, digitaaliset sovellukset, simulaatiot, verkko-oppimisalustat ja sähköiset materiaalit. Opiskelijoiden mahdollisuudet hankkia tietoa ovat lähes rajattomat. On voitu osoittaa, että pelkkä opetusteknologian käyttö ei vielä vaikuta oppimiseen ratkaisevasti. Merkittävämpää on, millaista pedagogiikkaa hyödynnetään. Yhteisöllisen oppimisen ja simulaatioiden on todettu parantavan oppimistuloksia, kun taas esimerkiksi pelkän videoiden katselun ei todettu edistävän oppimista. (Koronapandemian hyvät ja... 2020.)

Teknologia tarjoaa paljon erilaisia mahdollisuuksia. Verkko-oppimateriaalissa keskeisiä ovat erilaiset toiminnalliset ja pedagogiset ulottuvuudet. On merkittävää, tukeeko aineisto vain yksilön itsenäistä vai useamman oppijan yhteistä työskentelyä. Verkko-oppimateriaalit voidaan pedagogisesti määritellä esimerkiksi sen tuottaman toiminnan mukaisesti: edistääkö se opiskelijoiden osallistumista, tiedonhankintaa vai tiedonluomista. (Ilomäki 2012, 10.)

Professori Gilly Salmon kuvaa verkko-oppimisen prosessin viisivaiheisen mallin mukaisesti (kuvio 3). Tätä mallia on pidetty peruskivenä tieteellisissä digipedagogiikan julkaisuissa ja tutkimuksissa. Mallista voidaan myös löytää yhtäläisyyksiä KUVIO 2 Oppimisen ja tietoisuuden

prosessi (Haapasalo 2021), joka etenee myös vaiheittain orientaatiosta kohti kykyä soveltaa tietoa itsenäisesti.

Kuvio 3: Viisivaiheinen verkko-oppimisen prosessi (mukaillen Salmon 2011)

Viisivaiheisen verkko-oppimisen prosessin lähtökohtana on, että verkko-oppimiseen liittyy hyvin paljon muitakin kuin kognition muutos tai kokemus digitaalisen laitteen käytöstä. (Salmon 2011, luku 2). Viisivaiheinen malli perustuu verkko-oppimisen eri ulottuvuuksiin, mukaan lukien sosiaalinen vuorovaikutus, motivaatio sekä tieto- ja viestintätekniikan avulla oppiminen. Viisivaiheinen Salmonin malli (kuviokuva 3) antaa tutkimukseen perustuvan perustan sille, miten tukea oppijoita verkossa tapahtuvan oppimisen aikana siten, että se vahvistaa itsenäisyyttä ja kannustaa samalla ottamaan vastuuta omista oppimisprosesseista. (Korhonen ym. 2019.)

Prosessin ensimmäisessä vaiheessa opiskelija tutustuu opiskeluun tarkoitettuun digitaaliseen alustaan ja ottaa haltuun sen toiminnallisuuksia. Opettajalla on ensimmäisessä vaiheessa suurin rooli verrattuna myöhempiin vaiheisiin. Orientoitumisen ja motivoinnin ohella tulee opettajan varmistaa tietotekniikan toimiminen. Tämä edellyttää opettajalta myös teknistä osaamista. Jokaisen osallistujan on vaivatta päästävä kirjautumaan oppimisalustalle ja hahmotettava alustan toiminnallisuus sekä peruskäyttö. Tähän vaiheeseen tulee varata riittävästi aikaa. Osallistujat voivat kirjautua ja tutustua alustaan ennakko-ohjeistuksen avulla, mutta heitä ei voi jättää pelkästään sen varaan. Ensivaikutelma on uuteen oppimisalustaan tutustuttaessa merkityksellinen. Selkeä, jäsennelty ja johdonmukainen oppimisympäristö ohjaa opiskelijan huomion olennaiseen, eli opittavaan sisältöön. Oppimisalustan ulkoasu ja muotoilu vaikuttavat opiskelijan motivaatioon koko opintojaksoa kohtaan. Opetettaviin sisältöihin ei

koskaan saisi olla niin kiire siirtyä, että ensimmäinen vaihe ohitetaan pikaisesti. On tärkeää, että opiskelijaa kannustetaan ja motivoidaan alkumetreiltä lähtien. (Salmon 2011, luku 2.)

Motivointi on ensisijainen oppimisen moottori. Oppijan tulee saada muodostaa kokonais käsitys opittavasta asiasta sekä hahmottaa asian kytkös laajempaan kokonaisuuteen. Silloin, kun opijalle tarjotaan asiayhteys ja merkitys, kykenee hän huomioimaan ja ymmärtämään opettavan asian ja asiayhteyksien väliset olennaiset seikat. Uudet asiat tallentuvat tehokkaammin muistiin, kun ne kytketään mielekkäisiin yhteyksiin. Oppiminen jää pintapuoliseksi, jos asioiden yhteyksiä aiempiin ajatuksiin ei mietitä. (Lonka 2020, 17.)

Opettajan tehtävänä on tukea ja edistää toisten kunnioittamista, tasa-arvoa sekä toisen ihmisen ymmärtämystä. Oppiminen edellyttää, että toiminta koetaan miellyttävänä. Aktiivinen oppiminen on mahdollista, kun epävarmuus sallitaan. Ryhmän tuki vuorovaikutuksessa on myös oleellinen tekijä oppimisen tehostamisessa. (Ojanen 2009, 51.)

Tutustumisvaihe eli Salmonin prosessikuvauksen toinen vaihe mahdollistaa hyvät lähtökohdat oppimiskokemuksen onnistumiselle. Opiskelijat tutustuvat uuden oppimisympäristön ohella toisiinsa opettajan tukemana. Tämä luo perusturvallisuuden toimia alustalla sekä ryhmässä opiskelijakollegoiden kanssa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen mahdollistaminen on erittäin tärkeää etäoppimisen muotoa ja sisältöä suunnitellessa. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen eli sosiokonstruktivistinen lähestymistapa tukee oppimista. Verkko-oppiminen avaa ovet verkostoitumiselle sekä vuorovaikutukselle digitaalisissa ympäristöissä. (Salmon 2011, luku 2.)

Informaation käsittelyvaiheessa opiskelijalta edellytetään kahdenlaista vuorovaikutusta. Hän on vuorovaikutuksessa opintojen sisällön sekä ihmisten kanssa. Sähköinen materiaali ei saisi täysin estää ryhmässä oppimista. Opetusmateriaalin esittäminen mielenkiintoisilla tavoilla edistää tiedon prosessointia. Digitaalinen sisältö vaatii valmistelua ja suunnitelmallisuutta samalla tavoin kuin mikä tahansa laadukas opetus. (Salmon 2011, luku 2.) Chen, Kaczmarek & Ohyanen (2020) tutkivat opiskelijoiden kokemuksia COVID-19-pandemian aikaisesta etäopetuksesta. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat esittivät, että luentopainotteinen sisältö tulisi toteuttaa aamupäivisin, jolloin he kokivat olevansa vastaanottavaisempia ja yhteisöllistä toimintaa ehdotettiin iltapäiviin aktivoimaan opiskelijoita päivän loppupuolella. Erilaisten sisältöjen ajoitusta on hyvä miettiä etäopetuspäivän kulkua suunniteltaessa. Selvät ohjeistukset ovat tärkeitä opiskelijoiden motivaation säilyttämiseksi. Palautteen antaminen on hyvä ottaa mukaan tässä vaiheessa huomioiden, milloin se on tarkoituksenmukaista. (Salmon 2011, luku 2.)

Neljännessä eli tiedonrakentamisen vaiheessa opiskelijat kytkevät uutta opittua tietoa aiemmin opittuun sekä yksilöinä, että yhteisöllisesti. Opiskelijan kiinnostuksen taso on yleensä

kytköksissä hänen aikaisempaan tietoonsa. Kiinnostuksen herättämiseksi ja ylläpitämiseksi on tärkeää tukea ymmärtämistä ja aktivoida aiempaa tietoa. (Lonka 2014, 161.) Yhteisöllinen tiedon prosessointi edistää oppimista sekä uusien näkökulmien muodostamista. Tiedon rakentuminen tapahtuu, kun osallistujat tutkivat aihetta, pohtivat yhdessä, keskusteleivat ja arvioivat näkökulmiaan. Tähän vaiheeseen sopii hyvin sellaisten aiheiden ja kysymysten käsittely, joihin ei ole yhtä selvää vastausta. Tiedon rakentaminen vaatii sosiaalista vuorovaikutusta koko oppimisprosessin ajan. Opiskelijoilla on yhteinen tavoite ja uutta tietoa prosessoidaan yhteisen ymmärryksen luomiseksi vuorovaikutuksen kautta. (Korhonen ym. 2019.)

Passiivisia opiskelijoita kannustetaan osallistumaan esimerkiksi opettajan esittämien lisäkysymysten ja uusien näkökulmien avulla. Tiedonrakentamisen vaiheessa on tärkeää, että kysymyksistä ja teemoista tehdään lopuksi opettajajohtoinen yhteenveto eli purku. Opettajan tehtävä on tiivistäminen ja asian pitäminen raiteillaan. Opiskelijoiden oma dialogi ylläpitää keskittymistä ja osallistujien mielenkiinnon yllä. Opettajan tehtäväksi jää tukea ja ohjata opiskelijoita kytkeään tiedonjyvät asianmukaisiin tarkoituksiinsa. Opettajan rooli tässä vaiheessa on ikään kuin kapellimestarina toimimista. Opiskelijoille on hyvä avata tiedonrakentamisen vaiheen merkitys oppimisprosessissa etenkin, jos ryhmä ei ole tottunut toimimaan digitaalisissa ympäristöissä. (Salmon 2011, luku 2.) Yhteisöllisessä tiedon prosessoinnissa erilaiset pienryhmätilat ovat osoittautuneet toimiviksi. Huomion arvoista kuitenkin on, että aihe on tärkeää saada purkaa yhdessä opettajan kanssa. (Chen ym. 2020).

Tiedon soveltaminen ja kehittäminen on verkko-oppimisprosessin ylin eli viides taso. Tässä tasossa tarkoituksenmukaista on luoda tehtäviä, jotka sisältävät pohdintaa ja toisten ajatusten kommentointia. Opiskelijoiden omat kannanotot sekä kehittämisajattelun tukeminen toimivat tässä vaiheessa. Tehokkaimmillaan ne ovat, kun niitä työstetään ryhmissä. (Salmon 2011, luku 2.) Tiedon prosessoinnin jakautuessa opiskelijoiden ja heidän digitaalisten apuvälineidensä muodostamaan verkostoon alkavat opiskelijat sopeuttamaan toimintaansa keskenään. Tätä kutsutaan verkostoälykkyydeksi. (Lonka 2014, 84.)

Palautteen saaminen kuuluu keskeisesti kaikkeen oppimiseen. Palaute voi olla onnistuminen suorituksessa, arviointi tai opettajan rakentava kommentti. Palautteen vastaanottamisen kannalta keskeistä on ymmärtää, millaisin kriteerein tehtävää tai sen suorittamista arvioidaan. Oppimisprosessissa tulee säilyttää turvallisuus opetella myös epäonnistumista. Rakentavalla tavalla annettu palaute lisää turvallisuuden tunnetta ja se pohjautuu ihmisen vahvuuksiin. (Lonka 2014, 53.)

Pedagogisesti laadukas digitaalinen oppimateriaali soveltuu sulavasti tarkoitukseensa ja tukee oppimista. Laadukas sähköinen oppimateriaali edistää oppimista pohjautuen tuoreimpaan tutkimukseen. Opettajien pedagogisten näkemysten ja kokemusten heterogeenisyyden sekä

digitaalisen teknologian opetuskäytön osaamisen vaihtelun vuoksi tarvitaan erilaisia digitaalisia oppimateriaaleja. Yhdelle opettajalle turhan yksinkertainen materiaali voi olla toiselle uusi ja tarpeellinen. Opiskelijan aktiivisen toiminnan ja tietoisien ajattelun tukeminen kaikentyyppisissä sähköisissä oppimateriaaleissa on pedagogisen laadun perusta. Laadukas digimateriaali ei voi olla dokumentti, video tai kuva ilman pedagogista käyttösuunnitelmaa. Opetettavan sisällön esittämisessä linkkejä, jakoja ja vuorovaikutusta. Opetuksen laadun kannalta keskeistä on opettajan itsensä valitsemat ja käyttämät menetelmät sekä tavat työskennellä. Digitaalinen oppimateriaali irrallisena ei tee opetuksesta laadukasta. Pedagogisesti laadukas sähköinen oppimateriaali käsittää visuaalisesti soveltuvan, keskeisen sisällön, jota tukevat innostavat tehtävät näiden nivoutuessa teknisesti sujuvaan ja huolella toteutettuun kokonaisuuteen. (Opetushallitus 2021.)

Sanders ym. tutkimuksessa (2020) todettiin, että soveltuva oppimisen hallintajärjestelmä eli learning management system (LMS) mahdollisti hoitoalalla etäoppimisen sekä oppimisen ohjaamisen erinomaisella tasolla. LMS on sellaista opetusteknologiaa, joka mahdollistaa tutkimuksen perusteiden mukaisten sisältöjen jäsentelyn oppimisprosesseihin ja kerää tietoa oppimistuloksista. Verkko-opetukseen siirtymistä helpottaa opiskelijoiden ja opetushenkilöstön perehtyneisyys LMS-järjestelmään, digitaalisiin oppimisalustoihin ja videoneuvottelusovelluksiin, kuten Zoom tai Teams. LMS-analytiikkaa voidaan hyödyntää tavoitteiden saavuttamisen seuraamisessa. Se auttaa myös etäopetustilanteessa tunnistamaan opiskelijat, jotka tarvitsevat lisätukea. Viestinnän tulee olla kaksisuuntaista ja opiskelijoille tulee mahdollistaa monipuoliset mahdollisuudet hakea ohjausta.

Digitalisaation johdosta on myös verkon välityksellä tuotetussa opetuksessa alettu toteuttaa ja tunnistamaan eri muotoja (taulukko 2). Vamian (2021) ”Opas verkko-opetuksen tuottajalle” määrittelee opetuksen eri muodot alla kuvatun taulukon mukaisesti.

OPETUKSEN ERI MUODOT	
LÄHI- OPETUS	Opettaja ja opiskelijat ovat fyysisesti samassa paikassa.
HYBRIDI- OPETUS	Opetustilanne, jossa yhtäaikaaisesti opiskelijoita fyysisesti läsnä opettajan kanssa ja osa verkossa.
ETÄ- OPETUS	Opetustilanne, jossa opettaja ja opiskelijat ovat fyysisesti eri tilassa, mutta opetus ja oppiminen on samanaikaista.
MONI- MUOTO- OPETUS	Lähiopetuksen, verkko-opetuksen ja itsenäisen opiskelun yhdistelmä.
VERKKO- OPETUS	Opetus tietoverkon välityksellä, tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Taulukko 2: Opetuksen eri muodot (Vamia 2021)

Verkko-opetuksen olennainen hyöty on opetus- ja oppimistilanteen samanaikaisuudessa. Eri-laisissa poikkeustilanteissa, joissa lähiopetus ja mahdollisesti muukin sosiaalinen kanssakäyminen fyysisessä ympäristössä on estynyt, vahvistavat yhteiset opetus- ja opiskelutuokiot yhteisöllisen tiedonrakentamisen ohessa yhteisön perusturvallisuuden tunnetta. Maailmanlaajuinen COVID-19-pandemia keväällä 2020 johti sosiaaliin rajoitteisiin ennennäkemättömässä mittakaavassa. Globaalissa kriisissä, jossa sosiaalinen ja fyysinen etäisyys julkisissa tiloissa oli uusi normaali, tarjosi sosiaalinen media ympäristön, jossa saattoi lievittää yksinäisyyden tunnetta ja olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Yksinäisyyden lieventämisen ohessa, tällaiset digitaaliset työkalut tarjosivat apuvälineitä koulutuksen kentällä. (Greenhow & Chapman 2020.)

Koronapandemian laannuttua etäopetuksen laajempi käyttöönotto edellyttää keskustelua ja harkintaa. Etäopetuksen laaja-alaisempi hyödyntäminen ei ole perusteltua ennen kuin digitaaliset valmiudet saadaan parempaan tilaan. Laitteet, oppimislustat, verkkoyhteydet tulee saattaa saataville ja toimiviksi. Opettajien osaaminen digitaalisuuden hyödyntämiseen ja sen yhdistäminen soveltuviin pedagogisiin ratkaisuihin tulee saada nostettua riittävälle tasolle (Vuorio ym. 2021).

2.3.3 Osallisuus ja vuorovaikutus etäopetuksessa

Opetustilanne etäyhteyksin ei ole pelkästään opetettavan sisällön ja opettajan valitsemien menetelmien summa. Opiskelijan oma kokemus etäopetustilanteesta vaikuttaa merkittävästi oppimisen mahdollistumiseen tai estymiseen. Osallisuuden kautta verkko-opetuksessa on mahdollista tarjota tukea myös opiskelijoiden emotionaaliselle hyvinvoinnille. (Mäkelä ym. 2020).

Osallisuudella tarkoitetaan ihmisen ja yhteisön välistä suhdetta. Osallistumisella tarkoitetaan myös toiminnallista läsnäoloa. Yhteisön toimintaan osallistuminen luo tilaisuuden sellaiseen vuorovaikutukseen, joka vahvistaa jäsenten välisiä suhteita. Kun yhteisön jäsenellä on mahdollisuus tulla kuulluksi, osallisuuden kokemus kehittyy. Osallisuuden kokemus vahvistaa sitoutumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä yhteisöön itseensä. (Nivala & Rynnänen 2019, luku 4.) Vuorovaikutuksen kautta osallistuminen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi luo yhteisön jäsenten välille yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden tunteen. Nämä puolestaan edistävät yhteisön jäsenten aktiivista osallistumista ja positiivisia kokemuksia. Jäsen kiinnittyy tämän johdosta yhteisöön vahvemmin. (Nivala & Rynnänen 2019, luku 4.) Opintojen etenemisen tai keskeytymisen näkökulmasta yhteisöön kiinnittymiseen kannattaa panostaa. Ulkopuoliseksi jäämisen tunne voi olla syynä selittämättömille poissaoloille ja jopa opintojen keskeyttämiselle. Tämänkaltaisen kokemuksen korjaaminen myöhemmin on vaikeaa. (Vuorio ym. 2021.)

Yhteisöllisellä oppimisella on myös laajempi yhteiskunnallinen vaikutus. Vuorovaikutustaidot kehittyvät yhdessä työskennellessä ja opiskelijalle muodostuu elämän mittaista taidollista pääomaa, josta hän hyötyy myöhemmin työssään ja opinnoissaan. Näitä taitoja ovat esimerkiksi kyky huomioida ja kohdata muut rakentavasti. (Savolainen, Vilkkio & Vähäkylä 2017). Koronapandemiasta johtuvan etäopetuksen ajalta tehdyissä selvityksissä ilmeni kaipuu yhteisöllisyyteen sekä kunnolliseen vuorovaikutukseen, kun lähimmäisiä ja ystäviä ei voinut fyysisesti tavata. Etäopetuksen toteutuksessa on paljon sellaisia mahdollisuuksia keskustelulle ja vuorovaikutukselle, joita ei vielä ole hyödynnetty. (Vuorio ym. 2021.)

Viestintä on keskeisessä roolissa etäopetuksessa. Selkeän ja helppokäyttöisen viestintäkanavan valitseminen on tärkeää, jotta oppijat ja opettajat pysyvät säännöllisessä vuorovaikutuksessa opintojen eteenpäin viemisessä ja yksilöllinen ohjaus mahdollistuu. (Sandars ym. 2020). Opetustilanteen alussa tulee varata riittävästi aikaa käytössä olevaan teknologiaan ja opetuskokonaisuuden tavoitteisiin tutustumiseen, mutta erityisen tärkeää on opiskelijoiden kiireetön tutustuminen toisiinsa ja opettajaan.

3 Kauneudenhoitoalan tutkintoon johtava koulutus

Tutkinnon perusteet määrittelevät valtakunnallisesti ammatillisen koulutuksen perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen yhteiset ammattitaitovaatimukset sekä arviointikriteerit. Tutkinnon perusteet laatii opetushallitus yhdessä työ- ja elinkeinoelämän kanssa. Opiskelijoiden henkilökohtaiset osaamisen kehittämissuunnitelmat laaditaan ammatillisissa tutkinnon perusteissa edellytettyyn osaamiseen pohjautuen. (Opetushallitus 2021.)

Tutkinnon perusteiden mukainen tutkintokohtaisesti määritelty osaaminen on jaettu eri laajuisiin tutkinnon osiin, joita opiskelija suorittaa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS) pohjalta. HOKS:ssa koulutuksen järjestäjän tulee tunnistaa ja tunnustaa opiskelijan aiempi osaaminen suhteessa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Tutkinnon suorittaakseen opiskelija hankkii ainoastaan puuttuvan osaamisen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017).

Kosmetologin ammattinimikkeen opiskelija saavuttaa suorittamalla hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon Ihon hoidon -osaamisalan, 180 osaamispistettä (osp). Painotus Ihon hoidon osaamisalassa on pakolliset tutkinnon osat 70osp ja valinnaiset tutkinnon osat 75osp. Opiskelija valitsee HOKS:an ennalta määriteltyjen pakollisten tutkinnon osien lisäksi valinnaisia tutkinnon osia, jolloin tutkinnon suorittajien lopullinen substanssiosaaminen voi painottua eri osa-alueille. Perustutkinto sisältää myös yhteiset tutkinnon osat, jotka tunnistetaan paremmin perinteisinä kouluaineina. Varsinaisia ammatillisia sisältöjä suoritetaan 135osp laajuudelta. (ePerusteet 2017.)

Kosmetologin ammatti painottuu vahvasti kädentaidollisiin kokonaisuuksiin. Kosmetologin ydinosaamista ovat asiakkaille tehtävät kasvo-, käsi- ja jalkahoidot sekä ihon hoidon ja kosmetiikan käytön opastaminen (ePerusteet 2017). Ammattitaidon oppimiselle tyypillistä on tekemällä oppiminen. Taito on suoritusta, joka voi olla psyykkistä, sosiaalista tai fyysistä (Hela-korpi, Aarnio & Majuri 2010, 64).

Substanssiosaamisella tarkoitetaan työtehtävissä tarvittavaa ammattiin kytkeytyvää tietoa ja taitoja. Ammatilainen hallitsee oman ammattialansa tietotaidollisen sisällön. Substanssiosaamiseksi määritellään myös oman ammattikunnan työelämätaitojen hallitseminen. Henkilökohtaiset kyvyt ja tapa toimia erilaisissa tilanteissa tarkoittavat myös substanssiosaamista. (Hela-korpi ym. 2010, 76.) Palveluammateissa tyypillistä on työn aikapaine ja moninaiset ongelmat, joissa työntekijä joutuu toimimaan intuitiivisesti. Syvemmän ymmärryksen tason löytäminen on tärkeä osa ammattiin oppimisen prosessia. Työhön liittyvä kaavamaisuus, sokeiden

pisteiden oivaltaminen ja vahvan henkilökohtaisen tietoperustan pohjalta toimiminen osoittaa ammatillisen kehittymisen tason. (Ojanen 2009, 26.)

3.1 Osaamisperusteisuus

Osaamisperusteisuudella tarkoitetaan kokonaiskuvaa tutkinnon suorittajan henkilökohtaisesta osaamisesta. Keskeistä osaamisperusteisuudessa on osaamisen tunnustaminen riippumatta osaamisen hankintatavoista. Ammatillinen tutkinto on osaamiskokonaisuus, joka muodostuu tietyn, ennalta määritellyn osaamisen kattavista tutkinnon osista. Osaamisperusteisuus mahdollistaa yksilölliset, asiakaslähtöiset opintopolut. Opiskelija hankkii opinnoissaan vain puuttuvan osaamisen. Osaamisen hankkimiseen kuluva aika määrittyy opiskelijan henkilökohtaisten valintojen, aiemmin hankitun osaamisen, aiemman työkokemuksen mukaan. (Korpi ym. 2018.) Osaamisperusteisuudella on pyritty siirtymään oppiainekeskeisistä tavoitteista ja opetussuunnitelmista kohti työelämälähtöisempiä ammattitaitovaatimuksia ja tutkinnon perusteita. Nykyisissä tutkinnon perusteissa ammattitaitovaatimukset ilmaistaan työelämässä tarvittavana osaamisena. (Osaamisperusteisuus todeksi 2015, 8.)

Laki ammatillisesta koulutuksesta, 5. luku, §46 määrittää, että ”koulutuksen järjestäjän tehtävänä on selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämien asiakirjojen ja muun selvityksen perusteella.” On merkittävää huomioda, että jo lainsäädännön tasolla on linjattu, että osaamista tulee saada osoittaa myös muulla tavoin kuin asiakirjojen perusteella. Saman luvun §47:ssä säädetään myös, että ”koulutuksen järjestäjän tehtävänä on tunnustaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen, joka vastaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita.”

Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta tutkinnon suorittamista systemaattisesti edistävä osaamisen hankinta on opintojen keskiössä. Työelämän näkökulmasta osaamisen hankinnan prioriteetit kohdentuvat tavallisesti ammattitaidon, kannattavuus- ja myyntiosaamisen sekä sosiaalisten taitojen oppimisen suuntaan (Helakorpi ym. 2010, 69).

3.2 Työelämässä tapahtuva oppiminen kauneudenhoitoalalla

Keskeinen osaamisen hankintamuoto ammattiin oppimisessa on työelämässä tapahtuva oppiminen. Työelämässä tapahtuvasta oppimisesta sovitaan joko koulutussopimuksella tai oppisopimuksella. Yhteistä näille on, että oppiminen on suunniteltua ja ohjattua.

Työpaikan soveltuvuuden ammatin oppimiseen arvioi koulutuksen järjestäjä. Arviointi toteutetaan opeteltavan sisällön ammattitaitovaatimuksien vertaamisella työpaikan tarjoamiin edellytyksiin, myös henkilöstön tulee olla ammattitaidoltaan pätevää. Työpaikalla oppiminen ei ole työntekijäksi hyppäämistä, vaan opiskelijan rooli säilyy. (Opetushallitus 2021.)

Koulutussopimuspaikan tarjoajalla on velvollisuus seurata ja ohjata opiskelijan osaamisen hankkimista. Vastuuhenkilö on myös velvoitettu raporttoimaan osaamisen hankkimisen etene-
misestä ja reagoimaan, mikäli suunniteltua osaamista ei saavuteta (Opetus- ja kulttuuriminis-
teriö 2021).

Työelämässä tapahtuvan oppimisen ajaksi opiskelijalle nimetään työpaikalta ohjaaja, joka toimii opiskelijan tavoitteen mukaisen oppimisen tukena. Ohjaaja opettaa ja antaa pa-
lautetta, toimien yhteistyötä koulutuksen järjestäjän kanssa. Ohjaaja saa tukea ja koulu-
tusta ohjaustehtävään koulutuksen järjestäjältä. (Opetushallitus 2021.)

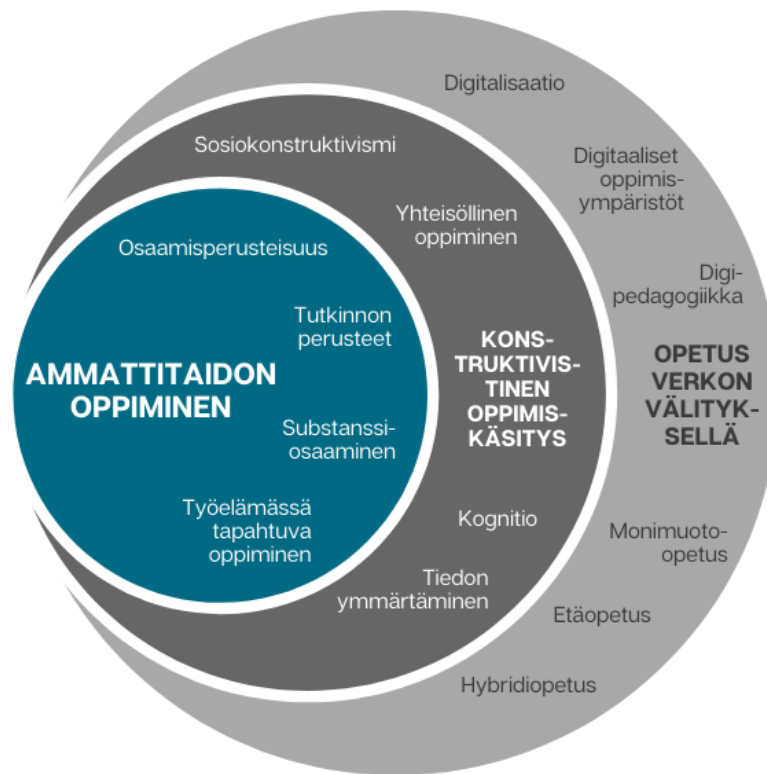
Kauneudenhoitoalan palveluita tarjoavat yritykset ovat pääsääntöisesti mikroyrityksiä. Mik-
royrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on korkeintaan 10 henkilöä (Tilasto-
keskus 2021). Mikroyrityksessä työntekijän työpanos kannattavan liiketoiminnan mahdollista-
miseksi on merkittävä. Tämä tuo oman haasteensa työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaami-
seen. Aika, jonka työpaikkaohjaaja käyttää opiskelijan ohjaamiseen, on usein pois yrittäjän
liiketoimintaa edistävästä työstä. Esimerkiksi yksinyrittäjä kauneushoitolassa ei voi palvella
asiakasta samaan aikaan, kun ohjaa ja opettaa opiskelijaa.

Työpaikalla on vastuu opiskelijan turvallisuudesta ja ohjauksesta, mutta työnantajalle ei mak-
seta tästä korvausta koulutussopimus-muotoisessa toteutuksessa. (Opetushallitus 2021). Yk-
sinyrittäjä joutuu tekemään valintoja oman liiketoimintansa toteuttamisen ja opiskelijan oh-
jaamisen välillä. Tätä dilemmaa ei ole riittävästi huomioitu, kun oppimista on ammatillisen
koulutuksen reformin johdosta entisestään alettu ohjaamaan työelämän suuntaan.

4 Tietoperustan synteesi

Edellä kuvattu tietoperusta muodostaa teoreettisen pohjan kehittämistyön tarkoitukselle ja
tavoitteelle. Aiemmin kuvatut osa-alueet nivoutuvat yhteen (kuvio 4) työn viitekehykseksi.
Asiayhteydet eivät näydy toisistaan irrallisina teorioina, vaan muodostavat yhtenäisen,
toisiinsa kytkeytyvän kokonaisuuden, joka toimii teoreettisena perustana kehittämistyön
eteenpäin viemisessä.

TIETOPERUSTAN SYNTEESI

Kuvio 4: Kehittämistyön viitekehys ja sen synteesi

Kehittämistyön tarkoituksena on kartoittaa etäopetuksen ilmiöitä hius- ja kauneudenhoitoalan kontekstissa koronapandemian aikana. Kartoituksen pohjana hyödynnetään oppimiseen ja opettamiseen liittyvää tutkimustietoa sekä koostetaan asiantuntijoiden kokemuksia teema-haastatteluin. Tietoperustassa on pyritty löytämään teoreettinen viitekehys tutkittavalle ilmiölle.

Kehittämistyön tavoitteena on kehittää toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa opetusta digitaalisesti sellaisissa poikkeustilanteissa, joissa luokkahuone-opetus ei ole vaihtoehto. Työn tuotos pilotoidaan kauneudenhoitoalalla ennen levittämistä muille koulutusaloille organisaatioon. Kauneudenhoitoalan sisältöjen opettaminen muualla, kuin perinteisessä luokkahuoneessa on jo itsessään haastavaa. Tietoperustan ytimessä on ammattitaidon oppiminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Osaamisperusteisuus ja tutkinnon

perusteet toimivat voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ammatillisen koulutuksen punaisena lankana. Opinnäytetyö tarkastelee taitojen oppimisen teoriaa, sekä määrittelee substanssiosaamisen ja ammatillisen kompetenssin käsitteinä. Työelämässä tapahtuva oppiminen voisi toimia vaihtoehtona perinteiselle luokkahuoneopetukselle joissain tilanteissa. Tämän vuoksi on ollut perusteltua määritellä myös työpaikalla tapahtuvaa oppimista kuvaava tietoperusta.

Keskikehällä (kuvio 4) on nykyaikaisen oppimiskäsityksen kehä. Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja erityisesti sosiokonstruktivistinen oppimiskäsitys luovat perustellun taustateorian kaikelle oppimiselle. Yhteisöllinen oppiminen kytkeytyy keskeisesti sekä ammattitaidon oppimiseen, että verkon välityksellä tapahtuvaan oppimiseen. Tutkimustulokset puoltavat yhteisöllisen tiedonrakentamisen merkitystä opetuksessa, niin luokkahuoneessa, kuin verkon välityksellä.

Ulkokehällä (kuvio 4) on verkon välityksellä tapahtuva opetus ja sen eri muodot. Kehittämistyössä tutkimusongelmana on yleinen kyvykkyys varautua luokkahuoneen ulkopuoliseen opetukseen, joka toteutuu pääosin erilaisten digitaalisten oppimisympäristöjen kautta. COVID-19 pandemian aikaansaama valtava globaali digiharppaus ei pysähdy, vaan kuten tietoperustassa osoitettiin, se tulee kiihtymään entisestään. Kehityksessä mukana pysyminen onkin koulutuksenjärjestäjien haaste tulevana vuosina. Kehittämistyö pyrkii löytämään menetelmiä hyödyntää koronapandemian aikaisen etäopetuksen tuoman osaamisen, sekä kokemukset myös tulevaa kyvykkyyttä silmällä pitäen.

5 Kehittämisasetelma

Tarve tälle kehittämistyölle nousi koronapandemian opetukseen aiheuttamien poikkeusjärjestelyiden ja niihin liittyvien haasteiden vuoksi. Etäopetuksen aikana käyty vuoropuhelu Vamian opetushenkilöstön kanssa sekä organisaation opiskelijoiden etäopetuskokemuksia mittaavat kyselyt osoittivat, että varautumisessa on kehitettävää. Vamia halusi kehittää kykyä ja mahdollisuuksia tarjota laadukasta opetusta myös verkon välityksellä. Myös erilaiset hybriditoteutukset olivat pandemian vuoksi lisääntyneet. Tässä kehittämistyössä pyrittiin tutkimustietoa sekä opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia hyödyntäen löytämään menetelmiä ja ratkaisuja ammatillisten, erityisesti kauneudenhoitoalan sisältöjen opettamiseen etäyhteyksin.

5.1 Tavoitteet ja lähestymistapa

Kehittämistyön tarkoituksena oli kartoittaa etäopetuksen ilmiöitä hius- ja kauneudenhoitoalan kontekstissa koronapandemian aikana. Tavoitteena tässä työssä oli kehittää toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa opetusta digitaalisesti sellaisissa poikkeus-tilanteissa, jossa luokahuoneopetus ei ole vaihtoehto. Tietoperustasta esille noussut varautumissuunnitelmien puuttuminen käynnisti kehittämistyön. Kehittämistyön rajausta tehtiin yhdessä Vamian hyvinvointipalvelut -osaston koulutuspäällikön kanssa. Alusta asti yhteinen visio oli, että etäopetuksen valmiuksia kehittävä tuotos olisi helppo toistaa alasta riippumatta substanssia muuttamalla. Tässä kehittämistyössä organisaation pedagoginen kehittäjä on toiminut yhteyshenkilönä pedagogisten kysymysten äärellä. Näin on varmistettu organisaation yhteisissä strategioissa ja pedagogisissa painopisteissä pysyminen.

5.2 Kehittämistehtävä

Kehittämistyön toimeksiantaja oli ammatillista koulutusta järjestävä Vamia Vaasassa. Vamia on aiemmin tunnettu nimellä Vaasan ammattiopisto, mutta ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä vuonna 2018 Vaasan ammattiopisto fuusioitui Vaasan aikuiskoulutuskeskuksen sekä Vaasan seudun oppisopimuspalveluiden kanssa yhdeksi yhtenäiseksi organisaatioksi. Uusi organisaatio sai tuolloin nimen Vamia. Vamian omistaa Vaasan kaupunki ja Vamia toimii koulutuslautakunnan alaisuudessa. Vamia järjestää tutkintoon johtavaa koulutusta, joka käsittää perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot sekä valmentavaa koulutusta. Vamian koulutustarjonta perustuu Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiin ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen järjestämislupiin. Vamia tarjoaa koulutusta suomen, ruotsin ja englannin kielellä. (Vamia 2018.)

Kehittämistyö tehtiin pilottiversiona Vamian hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkintoon, keskiössä Ihon hoidon osaamisala eli kosmetologikoulutus. Normaalityötilanteessa hius- ja kauneudenhoitoalan koulutusta tarjotaan Vamian Hansa-kampuksella hius- ja kauneussalonki Studio Parcosin työelämälähtöisessä oppimisympäristössä. Tässä kehittämistyössä tarkastellaan kauneudenhoitoalaa kosmetologin ammatissa toimimisen edellyttämien perusosaamisten näkökulmasta. Tämä perusosaaminen on keskeisesti ihon hoitamisen osaamista, vuorovaikutusosaamista, yrittäjyys- sekä palveluosaamista.

Kehittämistyön tavoitteen kannalta keskeisiä opetusmuotoja ovat etäopetus, verkko-opetus ja työpaikalla tapahtuva oppiminen. Nämä opetusmuodot tulevat kyseeseen silloin, kun luokahuoneessa tapahtuvaa opetusta ei ole mahdollista toteuttaa ja tarvitaan varasuunnitelmaa. Etäopetukseen siirryttäessä keväällä 2020 Vamiassa oli käytössä digitaalisina alustoina

pääsääntöisesti Moodle ja Teams. Alustoja käytti osa opettajista oman intressinsä ja osaamisensa pohjalta. Osa opettajista oli vielä ennen etäopetukseen siirtymistä pysynyt perinteisessä luokkahuoneopetuksessa ja käytössä heillä oli oppikirjat ja monisteet. Etäopetukseen liittyviä kokemuksia käsitelleet kyselyt opiskelijoille ja opettajille osoittivat, että käytössä opetuksen välineenä olivat myös sähköposti, Whatsapp-sovellus, puhelin sekä SharePoint. Opiskelijan näkökulmasta tämä näyttäytyi kirjavana kokonaisuutena, jossa opiskelijan tuli hallita kaikki erilaiset opettajien valitsemat alustat. Ajan kuluessa tämä antoi opiskelijoille kattavat valmiudet käyttää erilaisia alustoja, mutta toisaalta se myös hankaloitti digivalmiuksien tukemista, sillä tuen tarpeet saattoivat liittyä opiskelijasta riippuen useisiin eri alustoihin, eikä tämän vuoksi kohdennettua yhteisöllisempää tukea vielä kyetty tarjoamaan. Yritettiin selvittää opiskelija ja ongelma kerrallaan, mikä taas kuormitti tuen tarjoajat.

Poikkeustilanteen kestäessä kuukausia etenkin keskeisesti kädentaitoon painottuvien alojen opetuksen järjestäminen ammatillisessa koulutuksessa etäyhteyksin vaati opettajilta perehtyneisyyttä ja opiskelijoilta sinnikkyyttä. Kädentaitoja oli perinteisesti opetettu tässä työssä pilotoitavalla kauneudenhoitoalalla konstruktiiiviseen oppimiskäsitykseen nojaten. Tyypillisesti taidot pilkottiin pienempiin osiin, joita opetettiin osa kerrallaan toistaen harjoitusta tarvittava määrä. Opiskelijan opittua pienen osa-alueen opetettiin osaamiseen lisää laajuutta ja syvyyttä, esimerkiksi palveluprosessiin jatkumoa tai erilaisia variaatioita suoritettavaan taitokokonaisuuteen. Näitä periaatteita sovellettiin myös keväällä 2020 etäopetuksen aikana Vamiassa. Asiakkaan kohtaamisen ja palvelutilanteen vuorovaikutuksen opettaminen ja oppiminen etäyhteyksin osoittautui varsin haasteelliseksi.

5.3 Kehittämistyön menetelmälliset ratkaisut

Tämä kehittäminen oli luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys tutkia aihetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullinen tutkimus tarkastelee ihmisten välistä, sosiaalista merkitysten maailmaa (Vilkka 2021, 118). Tässä kehittämisessä tehdään kartoitusta, joka tutkimuksellisenä suuntauksena tyypillisesti selittää mitä on tapahtunut ja etsii uusia näkökulmia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 138.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on löytää ihmisten omat kokemukset ja kuvaus kokeista (Vilkka 2021, 118).

Tämän kehittäminen tutkimukselliseksi menetelmäksi valittiin teemahaastattelut asiantuntijanjäkemyksen saamiseksi. Kun tutkimusaineistoksi halutaan ihmisten kokemukset verbaalisessa muodossa, valitaan tutkimusaineiston keräämisen menetelmäksi haastattelut (Vilkka 2021, 122).

5.4 Teemahaastattelut

Haastattelut voidaan jaotella luonteensa mukaan eri kategorioihin. Hirsjärvi ym. (2018) luokittelevat haastattelut niiden sidonnaisuuden mukaan strukturoidusta lomakehaastattelusta vapaamuotoiseen avoimeen haastatteluun. Näiden väliin mahtuu lisäksi haastattelun muotoja, joissa on ominaisuuksia skaalan molemmista päistä. Teemahaastattelu on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto, jossa kysymykset on teemoiteltu, mutta kysymysten muoto ja järjestys on vapaampi. Teemahaastattelut soveltuvat tutkimusmenetelmänä erinomaisesti laadulliseen tutkimukseen, jossa halutaan kuvata todellista elämää (Hirsjärvi ym. 2018, 161; Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3). Teemahaastattelua voidaan kutsua myös nimellä puolistrukturoitu haastattelu (Vilkkä 2021, 124). Tunnusomaista on, että kysymykset etenevät teemoittain eivätkä ne ole liian sidottuja. Haastattelun teemat ovat kaikille samat, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto voivat vaihdella vapaammin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Laadullisen tutkimuksen haastattelukysymyksiä laadittaessa tulee välttää kysymyksiä, joihin voi vastata ”kyllä” tai ”ei” (Vilkkä 2021, 128). Tämänkaltaiset vastaukset eivät tuo tutkijalle laadulliselle tutkimukselle tyypillistä, kokonaisvaltaista ja kuvailevaa aineistoa.

Tässä kehittämistyössä haastatteluaineiston tavoitteena oli koostaa koronapandemian aikaisen etäopetuksen oppeja ja oivalluksia, joiden pohjalta varsinaista varautumissuunnitelmaa päästiin laatimaan. Teemahaastattelussa pyritään löytämään tutkimuksen tarkoituksen kannalta merkityksellisiä vastauksia, tämä asettaa kehyksen kysymysten laadinnalle (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3). Teemahaastatteluiden sanavalinnat tulisi pitää yksiselitteisinä, ja haastattelukysymysten tulkinnanvaraa kannattaa ennalta kokeilla koehaastatteluin. Näin voidaan vielä hioa kysymysten ymmärrettävyyttä. Haastattelulla selvitetään tutkittavien kertomuksia kokemuksistaan. Aidon totuuden tutkiminen haastatteluin on mahdotonta. Tutkittava valitsee sanat, joilla haluaa ilmentää kokemaansa. Tässä kehittämistyössä asiantuntijan tulkinta on arvokas ja merkityksellinen tieto toimeksiannon toteuttamiselle.

Tutkimuksen kohde määrittää haastateltavien valinnan. Haastateltaviksi valitaan henkilöitä, joilla on aiheeseen liittyvää kokemusta tai asiantuntemusta. Tiedonkeruun näkökulmasta mielenkiintoisia ovat myös henkilöt, jotka ovat tiedon risteyskohdassa. Tällöin hän kuulee asiaa koskevaa puhetta ja kuultu puhe voi olla haastateltavan oman kokemuksen ohella tutkimuksen kannalta merkittävää tietoa. (Vilkkä 2021, 136.) Haastattelun yksi etu on se, että siihen yleensä saadaan mukaan ne henkilöt, jotka on haluttu. (Hirsjärvi ym. 2018, 206.) Tässä työssä mielenkiinnon kohteena olivat etäopetusta toteuttaneet kauneudenhoitoalan opettajat. Hiusalan sekä sosiaali- ja terveysalan opettajia otettiin haastatteluun mukaan verrokkiaineiston saamiseksi. Valitut alat ovat sosiaaliseen vuorovaikutukseen perustuvia ammattialoja, joihin kytkeytyy myös kädentaidollista osaamista. Haastattelumuodoksi valittiin yksilöhaastattelu,

jotta haastateltavien aito kokemus saatiin poimittua, eikä tuloksiin muodostu ryhmähaastattelun mahdollisesti tuottamia jännitteitä esimerkiksi oman osaamisen kuvailemisen suhteen.

Haastattelukysymykset (Liite 1) oli jaettu neljään teemaan. Ensimmäinen käsitteli aikaa ennen kevään 2020 etäopetusta. Tässä teemassa oli pyrkimyksenä kartoittaa haastateltavien lähtötilannetta etäopetukseen siirryttäessä. Seuraava teema käsitteli etäopetusta keväällä 2020. Tutkimuskohteena ensimmäinen massiivinen etäopetusjakso keväällä 2020 oli kaikkein kiinnostavin, koska kyseinen etäopetussykli konkretisoi voimakkaimmin tässä kehittämistyössä tutkittava varautumista ja valmiuksia. Kolmas teema kartoitti kokemuksia etäopetuksen jälkeen ja neljännessä teemassa kysymykset kohdistuivat haastateltavien näkemyksiin opiskelijoiden rooliin etäopetuksessa. Haastattelun lopussa haastateltavat saivat vielä vapaan puheenvuoron aiheeseen liittyen.

Haastattelut toteutettiin Teamsissa ja ne tallennettiin sovitusti litterointia varten. Yksittäinen haastattelu oli kestoltaan keskimäärin tunnin mittainen. Haastattelua varten Teamsissa jaettiin Power point -esitys, joka mahdollisti haastateltavan palaamisen kysymyksiin, etteivät ne pidemmin vastattaessa olisi unohtuneet. Haastattelut aloitettiin haastateltavan oikeuksiin tutustumalla. Samalla pyydettiin lupa haastattelun tallentamiseen litterointia varten ja todettiin, että litteroinnin jälkeen kaikki aineisto tuhotaan. Haastateltavien anonymiteetti säilytettiin koko aineiston käsittelyn ajan siten, että haastateltavat koodattiin aineistoon ilman, että henkilöön liittyviä tietoja oli löydettävissä aineistosta. Seuraavaksi haastateltavan kanssa täsmennettiin yhteisesti haastattelukysymyksissä yleisimmin käytettyjen käsitteiden määritelmiä. Keskusteltiin, mitä haastattelun keskeisimmillä käsitteillä tarkoitetaan, jotta haastateltavalla ja haastattelijalla olisi sama näkemys näistä käsitteistä.

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa opetusta etänä silloin kun lähiopetus ei ole mahdollista. Teemahaastatteluista pyrittiin löytämään etäopetuksen toteuttamista haitanneet heikot kohdat. Nämä saatiin haarukoitua haastatteluaineiston redusoinnin myötä. Löydetyt ongelmakohdat olivat organisaatiosta riippumatta hyvin yhtenäiset; henkilöstön digivalmiudet, etäopetukseen tarjotun tuen puute, epäselvyys tai riittämättömyys sekä organisaatiotasoisten etäopetusohjeiden puuttuminen. Tässä kehittämistyössä laadittu etäopetusvalmiuksia kehittävä kokonaisuus on toteutettu pureutuen näihin ongelma-kohtiin.

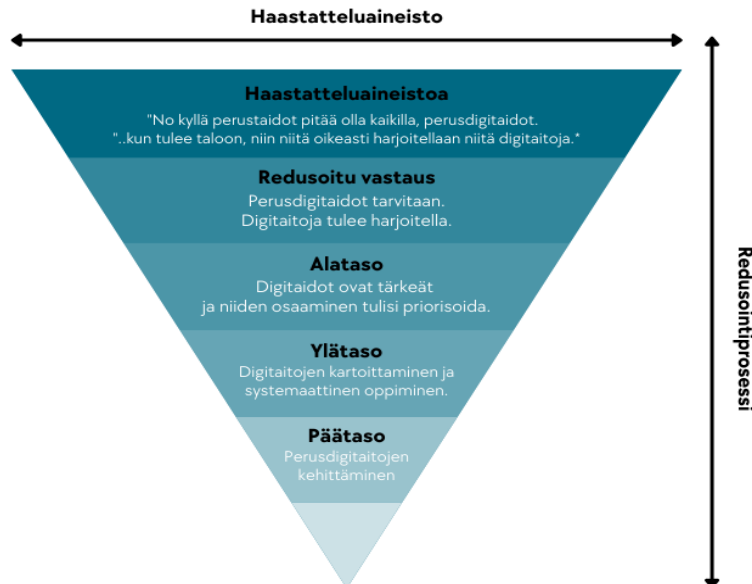
5.5 Tutkimusaineiston analysointi

Haastattelun jälkeen tallenteet litteroitiin, eli kirjoitettiin puhtaaksi tarkempaa analyysiä varten. Litteroinnin jälkeen aineisto luettiin läpi useampaan kertaan etsien kysymysten kanalta olennaiset sisällöt teemoittain, sekä poimimalla kysymyksiin liittymätön, mutta

kehittämistyön tavoitteen kannalta kuitenkin olennainen tieto. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä poimimalla tekstistä olennaiset asiat. Nämä koodattiin omien ennalta määriteltyjen värien mukaisesti. Aineistolähtöisessä metodissa aineistosta etsitään teemoja tutkittavien puheesta. Teemojen määrittelyn jälkeen tarkennetaan niiden merkitysisältö. (Valli & Aaltola 2015, 61.) Litteroinnista poimittiin etäopetukseen varautumisen kannalta olennaisia avainsanoja sekä avainsanojen yhteyteen kytkeytyneitä viitteitä tekijöistä, jotka vaikuttivat joko positiivisesti tai kielteisesti näiden seikkojen merkityksiin.

Teemoittelun jälkeen aineistoa redusoitiin, eli pelkistettiin (kuvio 5). Pelkistämisen yhteydessä voitiin todentaa myös vastausten saturaatio. Tutkimuskysymysten valossa samat asiat alkoivat toistua. Teemoittelun ja redusoinnin kautta teemahaastattelun aineistosta saatiin esille kolme kehittämistyön tuotoksen suunnittelun pääkohtaa. Pääkohdat olivat henkilöstön perusdigitaalisten puutteellisuus, etäopetukseen tarjolla olleen tuen vähäisyys tai epäselvyys, sekä etäopetuksen suunnitteluun liittyvän organisaatiokohtaisen tukimateriaalin puute.

Kuvio 5: Aineiston analyysi kehittämistyössä

Haastateltavilta kartoitettiin omia näkemyksiä heidän valmiuksistaan viedä opetus verkkoon keväällä 2020. Haastateltavat kokivat, että teoreettisten sisältöjen vieminen etäopetukseen onnistui lähes ongelmitta. Suurimmat haasteet koettiin kädentaitoammattien käytännön työtehtävien opettamisen ja oppimisen toteutuksessa.

Teoreettiset sisällöt meni helposti, koska aineisto oli jo valmiiksi Moodlessa. Käytännön töiden siirtäminen verkkoon oli täysi mahdollisuus. Ei oikein ollut valmiuksia, mutta ne kehittyivät etäopetuksen mukana.

Valmiudet. Onko niitä edelleenkin, jos pitää opettaa kädentaitoja etänä.

Mulla oli jo ennestään sellainen asenne, että mä saan myös epäonnistua. Siksi ei tullut sellaista painetta, että pitäisi heti olla täydellinen.

Juuri ennen etäopetukseen siirtymistä haastateltavien opettamat sisällöt painottuivat valtaosin kädentaidollisten sisältöjen opettamiseen. Hiusalaa opettavat haastateltavat kertoivat opetuksessa olleen jonkin verran teoreettisia sisältöjä ja sosiaali- ja terveysalaa edustavat haastateltavat kertoivat sisältöjen olleen pääasiassa teoreettisia. Kauneudenhoitoalan opettajien ennen etäopetusta opettamat sisällöt olivat pääosin käytännön kädentaitoihin painottuvia. Näitä olivat mm. kasvo-, jalka-, vartalo- sekä kylpylähoidot, käytännön asiakaspalvelu ja ihokarvojen poisto.

Toisessa teemassa tarkasteltiin etäopetuksen aikaa keväällä 2020, sen ollessa akuuteimmillaan. Selvitettiin digialustoja, jotka valikoituivat haastateltavien käyttöön varsinaista etäopetusta toteutettaessa. Suosituimmaksi sovellukseksi nousi selkeästi Microsoft Teams. Sen mainitsi jokainen haastateltava. Teamsia käytettiin ensisijaisesti yhteisiin kokoontumisiin ja opetukseen. Sähköisen materiaalin ja tehtävien jakamiseen käytettiin Teamsin ohella pääsääntöisesti Moodlea. Käytössä oli myös ItsLearning, WhatsApp, Padlet, Office365-ekosysteemi, erilaiset valkotaulu-sovellukset, sekä perinteinen sähköposti.

Mielenkiinto toisessa teemassa kohdistui myös opetuspäivän rakentamiseen pedagogisesti, sekä opettajan ja opiskelijoiden työn ergonomian kannalta optimaaliseksi. Haastateltavilta kysyttiin, miten he suunnittelivat opetuspäivän rakenteen. Haastateltavat kokivat etäopetuksen huomattavasti raskaammaksi kuin lähiopetuksen. Useampi haastateltava koki, että tehtävien tarkastukselle ei jäänyt työaika, kun verkossa toteutetun työpäivän jälkeen oli painetta suunnittelemaan seuraavaa päivää. Todettiin myös, että opiskelijat hukkuivat tehtäviin, varsinkin etäopetusajan alussa. Organisaatiotasoisia linjauksia ja ohjeita kaivattiin etäopetuksen suunnitteluun.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että opetuspäivä alkoi yhteisellä kokoontumisella ja orientoitumisella päivän sisältöön. Sen sijaan päivän kulku yhteisen aloituksen jälkeen vaihteli haastateltavien välillä. Yhtenäinen runko oli mahdollista määrittää, mutta eri osioiden kestot ja painotukset vaihtelivat paljon.

Haastateltavien tavanomainen etäopetuspäivän kulku keväällä 2020

Kuvio 7: Haastateltavien tyypillinen etäopetuspäivän kulku keväällä 2020

Opetusta annettiin eri muotoisina verkossa. Pisimmillään haastateltava opetti päivittäin reaalitajassa koko työpäivänsä ja kolmea eri ryhmää samanaikaisesti organisaation resurssipulan vuoksi. Osa haastateltavista opetti riippuen opetettavan sisällön määrästä ja osa kiinnitti tarkasti huomiota opetustuokioiden kestoon pyrkien pitämään ne korkeintaan puolen tunnin pituisina.

Kysyttäessä haastateltavien keväällä 2020 etäopetuksessa opettamista sisällöistä esille nousi vahvasti ammattiin liittyvien kädentaitojen opettamisen haasteet. Kädentaitojen oppimista oli koetettu ratkaista esimerkiksi videodemonstraatioin, videoitavien harjoitustehtävien sekä itsenäisesti toteutettavien case-tehtävien. Useampi haastateltava kuitenkin totesi, että kädentaitojen opettaminen videoiden välityksellä oli lähes mahdotonta. Moni kädentaidollinen harjoite vaati myös, erityisiä välineitä tai tuotteita, joita opiskelijoilla ei ollut kotioloissa käytettävissä. Opetukseen alun perin aikataulutettuja sisältöjä päädyttiinkin muuttamaan haastateltavien edustamissa organisaatioissa hius- ja kauneudenhoitolalla vähitellen muiden kuin suunniteltujen tutkinnon osien teoreettisiin sisältöihin. Haasteita aiheuttivat myös suunnitellut koulutusopimusjaksot, sillä pandemian levitessä alan yrityksen alkoivat kieltäytyä ottamasta

opiskelijoita vastaan. Oli tilanteita, jossa osalla saman vuosikurssin opiskelijoista koulutusso-
pimusjakso toteutui suunnitellusti ja osa ei saanut harjoittelupaikkaa ollenkaan. Näissä tilan-
teissa opettajat joutuivat ratkomaan vaihtoehtoisia tapoja suorittaa koulutusso-
pimusjaksoa vastaavia sisältöjä, etenkin kun opiskelijan ammattiin valmistuminen oli enää koulutusso-
pimusjakson suorittamisesta kiinni.

Mäkin annoin esimerkiksi ihokarvanpoistosokeria opiskelijoille jonkun verran ja
sitten ohjeistin heitä harjoittelemaan sitä kotona... Yksikin opiskelija soitti,
että ”Hei mä oon ihan jumissa tämän kanssa” ja sitten WhatsAppin kautta yritin
katsoa opiskelijan näkymästä tilannetta. Siinä sitten yritin päästä sisään opiske-
lijän käteen ja eläydyin niin totaalisesti, että saimme jumin yhdessä irti. Sa-
malla mietin, että ei tästä tule mitään tällä tavoin opettaen.

Linjasin niin, että vein tosi paljon teorioita eteenpäin jokaisesta kurssista.
Opiskelijat eivät olleen opetuksessa luokittain, vaan sen mukaan mitä ne olivat
opintoihinsa valinneet ja siksi siellä oli aina iso ryhmä porukkaa.

Mentiin siinä keväällä aika laajasti lääkehoitoa läpi lääkkeiden jaon harjoittelua
myöden... Mietin ankarasti, et miten mä saan niin kuin opiskelijoille osoitettua
ja hahmottumaan, että millä logiikalla sinne dosettiin jaetaan ne lääkkeet ja
miltä se näyttää. Tein sellaisen PowerPointin, missä oli ihan leikkaa liimaa as-
kartele periaatteella dosetin kuva ja siihen lääkkeitä sivuun ja sitten näytin
ihan hiirellä siirtelemällä niitä pillereitä et tää menee tähän ja toi menee
tonne ja tää jaetaan näin. Sitten opiskelijat saivat harjoitella omassa kotonaan
sillä samalla kuvalla.

Kolmas teema käsitteli ajatuksia etäopetuksen jälkeen. Haastateltavilta kysyttiin, millaisesta
osaamisesta he olisivat hyötynneet etäopetuksen aikana. Suurin osa haastateltavista nosti
esille teknisen osaamisen laitteiden ja verkon toimivuuden varmistamiseksi, sekä vuorovaikut-
teisen ja yhteisöllisen opetuksen kehittämisen entisestään.

...että olisi ollut joku tällainen valmis paketti, missä olisi laitettu vaikka, että
kuinka tällainen etäopetus kannattaa järjestää. Ihan vaikka olisi ollut val-
miiksi niin kuin, että tässä on PowerPoint -pohjia, että tee tähän ja näin raken-
nat kurssipohjan Moodleen ja näin kannattaa rytmittää päivä.

Vielä enemmän olisin tarvinnut siihen vuorovaikutteisuuden lisäämiseen osaa-
mista, että kun on itse osallistunut erilaisiin toteutuksiin, missä niitä erilaisia
menetelmiä on käytetty, niin jälkikäteen näkisin miten paljon paremmin ja laa-
jemmin olisin voinut vielä toteuttaa vuorovaikutteisuutta verkossa.

Olisi ollut kiva tehdä erilaisia ryhmätöitä, mutta pienryhmätilat tuli Teamsiin
vasta myöhemmin.

Haastateltavilta kysyttiin, millaista tukea etäopetukseen kannattaisi jatkossa tarjota. Tähän
viitaten useampi esitti ajatuksia digituen saatavuudesta. Toivottiin, että olisi ollut nimetty

henkilö, kontakti ihmiseen etänä tai esimerkiksi opettajayhteisö, jonka kanssa ongelmia olisi voinut selvitellä. Yksi haasteltava painotti, että tärkeää olisi ollut teknisen tuen lisäksi myös henkinen tuki. Digipedagogisen osaamisen puutetta tunnistettiin omista tarpeista. Toivottiin manuaaleja ja koulutuksia siitä, miten etäopetus kannattaisi järjestää. Yksi haastateltava toi myös esille sen, ettei etäopetuksesta opittua oltu jaettu, taikka purettu mitenkään työyhteisössä. Esille nousi myös tietotekniset resurssit eli laitteiden ja verkon toimivuuteen liittyvät ongelmat. Opiskelijoiden ja opettajien laitteissa oli jonkin verran puutteita etäopetuksen aikana keväällä 2020 ja osalta opiskelijoilta puuttui soveltuva laite kokonaan.

Yhtenä keskeisenä etäopetuksen laatuun vaikuttavana haattatekijänä haastateltavat toivat esille ajan puutteen. Aikaa olisi tarvittu suunnitteluun, ohjaamiseen tarkistamiseen ja palautteiden antoon. Opettajat pyrkivät tarjoamaan verkossa lähiopetuksen lukujärjestyksen mukaista opetusta uupumiseen saakka. Opiskelijat hukkuivat laajoihin tehtäviin, joita saattoi saman päivän aikana tulla usealta opettajalta ja sama toistui päivästä toiseen. Kysyttäessä haastateltavien parasta oivallusta etäopetuksesta suurin osa mainitsi ajankäytön suunnittelun. Sen oivaltaminen, että verkossa opiskelija hyötyy eniten lyhyistä selkeistä kokonaisuuksista, että ei saisi olla liian pitkiä luentoja, eikä liian laajoja tehtäviä.

Opiskelijan kokonaistilanteen ymmärtämistä painotettiin myös. Kyseessä saattaa olla nuori, joka on yksin kotona, eikä saa opiskeluun otetta. Toisaalta kyseessä voi olla perheellinen opiskelija, jonka lapset ovat samassa asunnossa etäopetuksessa ja huoltaja samanaikaisesti tukee lapsiansa etäkoulunkäyntiä ja pyrkii seuraamaan omien opintojensa toteutusta verkossa. Etäopetuspäivän jälkeen hänen tulisi selviytyä opiskelutehtävistä, joita on opinnoista päivän aikana annettu ja samalla hoitaa tavanomaiset perheen arkeen liittyvät asiat. Oivallukseksi nostettiin myös opetustilanteiden tallentaminen. Tällöin opiskelija, joka ei osallistunut opetukseen, sai mahdollisuuden osallistua myöhemmin tai opiskelija, jolla on oppimisen vaikeuksia esimerkiksi eri äidinkieli, sai palata sisältöön ja katsoa sitä myöhemmin pienemmissä paloissa.

Kyllä tässä varmaan kaikilla kehittyi joustavuus ja epämukavuusalueelle meneminen ja tavallaan kaikki se vaiva ja kaikki mitä on opittu, niin olisi se hassua, jos se kaikki hukattaisiin pandemian jälkeen.

Se kehittyi kuitenkin koko ajan meillä kaikilla mun mielestä, semmoine niin kuin asiakaskeisyys tai meillähän se on opiskelijakeskeisyys, että ei opeteta opettamisen vuoksi, vaan huomioidaan mikä siellä on toisessa päässä mahdollisesti se tilanne ottaa vastaan sitä.

Rajat on lähteneet perinteisestä opetuksesta. Mun mielestä enää ei ole este, jos jollain opiskelijalla on vaikeuksia tulla koululle, on lumisade, kauhea myrsky pihalla ja sillä on koululle matkaa kymmeniä kilometrejä. Opiskelija saa

seurata kotona Teamsissa ja me muut ollaan luokassa. Tämä on nyt mahdollistunut.

Etäopetukseen varautumiseen tulevaisuudessa kaikki haastateltavat nostivat tärkeimpänä opettajien ja opiskelijoiden digivalmiudet. Uusien opiskelijoiden ja opettajien digitaitojen varmistaminen tietylle tasolle heti opintojen tai työsuhteen alusta lähtien. Tämä prosessi koettiin nykyisellään liian hitaaksi tai vapaaehtoiseksi, jolloin on henkilön omista intresseistä kiinni, miten hän ottaa tai on ottamatta haltuun tätä osaamista. Opettajien digivalmiudet koettiin turhan heterogeenisiksi. Toive oppilaitoskohtaisista raameista etäopetukselle nousi esille myös joidenkin haastateltavien näkemyksistä etäopetukseen varautumisesta. Toivottiin pelisääntöjä, joissa on avattu mikä on minimi eli toisin sanoen vähimmäistason kuvaaminen. Kaivattiin myös määritelmää etäopetuksen ajankäytön suunnitteluun.

Neljäs teema käsitteli opiskelijoita etäopetuksessa. Kysyttäessä opiskelijoita eniten motivoivista ja passivoivista toteutustavoista etäopetuksen aikana kaikki haastateltavat kertoivat opiskelijoiden motivoituneen parhaiten yhteisöllisistä ja osallistavista toteutustavoista. Esille nousi myös opettajan innostus aiheeseen. Passivoivaksi toteutustavaksi jokainen haastateltava nosti opettajan monen tunnin monologit ja liian laajat tehtävät.

Ne tykkäsi aivan valtavasti näistä ryhmäkeskusteluista. Mä laitoin Teamsissa satunnaisjaolla niitä ryhmiä ja ne keskenään keskustelivat ja tuottivat jonkun pienen kirjallisen tekstin mihin he olivat ryhmänä päätyneet. Sanoivat itse, että oli tosi kiva. Joo ja sekin, kun eivät nähneet muuten toisiaan.

Passivoivaa oli ihan samalla lailla kuin lähiopetuksessakin, että opettaja puhuu ja opiskelija kuuntelee. Liian pitkään jatkuva yksinpuhelu on passivoivaa ja pitää myös ymmärtää semmoista ergonomiaa, että pitää olla taukoja. Pitää myös olla, jos opettaja puhuu, niitä aktivoivia tekijöitä, jossa osallistetaan opiskelijoita.

Kysyttäessä millaisin menetelmin haastateltavat toteuttivat yhteisöllistä oppimista opetuksessaan, oli yleisin vastaus pari- ja pienryhmätehtävät. Teamsin pienryhmätilat oli käytössä kaikilla. Lisäksi käytössä oli virtuaalinen ilmoitustaulu Padlet, tietokilpailuun pohjautuva oppimisympäristö Kahoot ja erilaiset valkotaulualustat.

Yhteisöllistä oppimista edistäviksi seikoiksi katsottiin rento tunnelma, ryhmäytymisen onnistuminen, kameran käyttöön tottuminen sekä selkeät ohjeet työskentelyyn. Yhteisöllistä oppimista haittasi haastateltavien mielestä eniten pakottaminen (esimerkiksi kameran käyttöön), digivalmiuksien puutteellisuus ja opiskelijoiden ja opettajien väsyminen.

Opiskelijoiden etäopiskeluvalmiuksien kehittämiseen toivottiin ryhtiä. Perusdigitaalitojen varmistaminen, tietoteknisten välineiden tasapuolinen saatavuus, verkko-oppimisympäristöihin tutustuminen toistuivat haastateltavien vastauksissa.

Viimeinen teema ei ollut varsinainen teema, vaan ”sana vapaa” -osio. Valtaosa haastateltavista halusi käyttää mahdollisuuden puhua vapaasti aiheesta.

Meillä on sellainen organisaatio, että meillä ei vaadita ylittöitä, eikä vaadita mahdottomia tehdä, että se vaan jatketaan seuraavana päivänä, jos se jää kesken. On sanottu, että riittävän hyvä riittää, ei tarvitse olla priimaa.

Se on yksittäisen opettajan vastuulla pitää oma osaamisensa tietyllä tasolla ja kehittää omaa osaamistaan, mutta sen lisäksi tarvitaan strategiatason linjauksia, että nämä asiat on helppoa ottaa käyttöön. Keväällä 2020 nähtiin, mitkä ne valmiudet on silloin kun ei ole mitään strategiaa.

Ehkä sellainen alakohtaisuus, että toisia ammatillisia aloja vaan pystyy paremmin opettamaan etänä, kuin toisia. Eli jos on enemmän tällainen teoreettinen ala mitä opiskellaan, niin kuin melkein läpi opintojen, niin totta ehkä tässä pandemia-aika ja sen aiheuttamat haasteet ei ehkä menneet ihan tasapuolisesti alojen välillä.

Tässä kehittämistyössä tuotettiin opetuksen plan B kauneudenhoitoalan näkökulmasta. Tämä varautumissuunnitelma koostui useasta erillisestä osasta. Haastatteluissa ilmeni, että pitkiä ja monimutkaisia ohjeistoja tuotetaan jatkuvasti, mutta niihin syventymiseen ei jää aikaa. Tämän näkökulman varassa kehittämistyön tuotoksista haluttiin visuaalisia ja helppolukuisia pikaoppaita ennemmin kuin uusia kymmenien sivujen ohjeistoja muiden hyödyntämättä jääneiden ohjeiden ohien.

Varautumisen kannalta merkittävin tuotos on ehdotelma opettajien digivalmiuksien perustason varmistamiseksi ennalta määritellyn digiperehdytysohjelman (taulukko 3) avulla. Perehdytysohjelma on jaettu kehittämistyön tietoperustan ja teemahaastatteluiden kautta ilmenneeseen opettajan valmiuksien kannalta keskeisiin kompetensseihin; perusdigitaaliset, organisaation verkko-oppimisympäristö sekä verkkopedagogiset perusteet. Jokaisen kompetenssin osalta määriteltiin perusosaamisen varmistava koulutuspaketti ja koulutukselle nimettiin toimeksiantajaorganisaatiosta vastuhenkilö.

Opettajan digiperehdytys Vamiassa

Kompe- tenssi	Tarve koulutuk- selle	Tarve omissa työtehtävis- sä	Osaami- sen hankki- mistapa	Sovittu aikataulu	Suoritettu /pvm
Tietokoneen käytön perusosa- minen					
Office 365 peruskäyt- tö					
Moodle					
Verkko- pedagogiik- ka					

Täytetään ja tarkistetaan yhdessä esihenkilön kanssa vuosittain.

Taulukko 3: Digiperehdytyksen malli

Opettajan digiperehdytyksen tarve kartoitetaan esihenkilön kanssa ja koulutuksiin käytettävä työaika resursoidaan heidän työaikaansa niitä osin kuin koulutuksen tarvetta ilmenee. Malli esitettiin hyvinvointipalvelut -osaston koulutuspäällikölle ja sovittiin, että se otetaan pilottikäyttöön hius- ja kauneudenhoitoalalla. Malli esiteltiin myös toimeksiantajaorganisaation toiselle vararehtorille kehittämisideana otettavaksi vakioiduksi osaksi koko organisaation perehdytysohjelmaa.

Tuen puute oli varautumisen näkökulmasta yksi keskeinen haastatteluissa esille noussut seikka. Organisaatioissa tarjolla oleva digituki koettiin vaikeasti saavutettavaksi, eikä ollut selkeää, mikä taho hoitaa mitään ongelmaa. Yhteystietoja on ollut eri sijainneissa, mutta niihin ei välttämättä ollut liitetty tietoa siitä, millaista tukea kyseisestä yhteydestä olisi saatavilla. Soittokierros väärille tahoille hidasti avun saamista ja vei kaikkien arvokasta työaika. Osana kehittämistyötä koottiin kauneudenhoitoalan opettajille digipalveluiden menu (kuva 1), jossa on samassa dokumentissa kaikki keskeiset yhteystiedot. Digimenu herätti kiinnostusta ja se jaettiin lopulta koko organisaatiolle sähköisesti, sekä paperiversiona.

Kuva 1: Digipalveluiden yhteystieto -esite

Digimenu sai paljon kiitosta organisaatiossa ja sitä on näkynyt ilmoitustauluilla ja työpöydillä. Tukipyyntö ovat ohjautuneet aiempaa tehokkaammin oikeille tahoille, mikä on ketteröittänyt tukipalveluiden saatavuutta kohdeorganisaatiossa.

Nopeaan etäopetukseen varautumiseen tuotettiin tässä kehittämistyössä infograafi (kuva 2), josta löytyy keskeisimmät etäopetuksen onnistumiseen vaikuttavat seikat tiivistettynä. Tavanomaisesti infograafi on visuaalinen tiedon tiivistelmä, josta selviää aiheen pääkohdat silmäilemällä. Kehittämistyössä tuotettu infograafi toimii ensiapuna silloin, kun etäopetukseen valmistautumiseen ei jää aikaa. Siinä on kuvattu pääpiirteet, joista pulmallisimpiin opettaja voi tarpeen vaatiessa pyytää lisätukea Digimenuun nimetyltä taholta. Infograafi ohjaa opettajaa ennen etäopetusta tehtävissä valmisteluissa, etäopetuksen aikana huomioitaviin seikkoihin sekä toimintaan etäopetuksen jälkeen. Kattavampi tieto opettamisesta verkkoympäristössä löytyy Vamialle aiemmassa hankkeessa tuotetusta verkko-opetuksen oppaasta.

Kuva 2: Infograafi, etäopetuksen muistilista

Kehittämistyössä tehtiin tietoperustan pohjalta dokumentti (kuva 3) kauneudenhoitoalan etäopetukseen varautumiseksi. Dokumentti toimii varautumisoppaana opettajalle etäopetukseen siirryttäessä. Varautumisopas tarkastelee etäopetusta viidestä eri näkökulmasta. Ensimmäisenä on tutkinnon perusteet, joihin opetuksen tulee aina perustua. Opettaja voi opettaa tutkinnon perusteiden mukaisesti myös poimimalla paloja eri tutkinnon osista silloin, kun esimerkiksi kädentaitoon painottuvat sisällöt samasta tutkinnon osasta eivät olisi mahdollisia opettaa ja harjoitella verkossa. Laki ammatillisesta koulutuksesta viidennen luvun 47 § määrää, että koulutuksen järjestäjän tehtävä on tunnustaa opiskelijan hankkima osaaminen, joka vastaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita. Lainsäädännön myötä ei siis ole hukkaan heitettyä opettaa luontevia paloja eri tutkinnon osista ja tunnustaa ne myöhemmin opiskelijan osaamiseen. Liian tiukka tutkinnon osissa pysyminen voi

hankaloittaa opetuksen suunnittelua ja hukkaa voi syntyä siksi, että yritetään kaikesta huolimatta opettaa verkon välityksellä sisältöjä, joita ei ole mahdollista siellä opettaa.

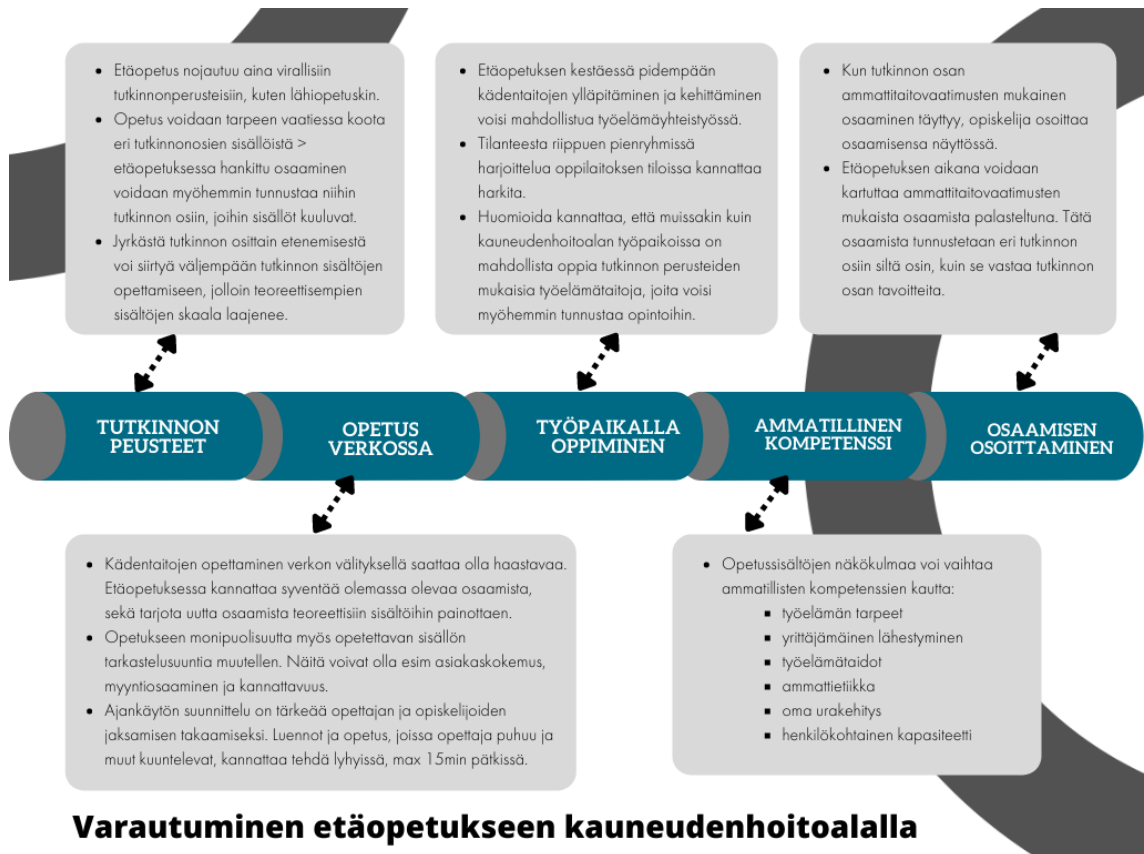
Toisena näkökulmana varautumisoppaassa on verkossa opettaminen. Tässä osassa tarjotaan vinkkejä verkossa opetettavien sisältöjen tarkastelukulmien muuttamiseksi. Tarkastelukulmia vaihtelemalla opiskelijan ammatillinen pätevyys (kuvio 1) syvenee ja laajenee substanssin oppimisen ohessa. Esimerkkinä esimerkiksi kasvohoito kauneushoitolassa tarjottavana palveluna. Sitä voidaan tarkastella asiakaskokemuksen näkökulmasta ja pohtia, mitkä ovat palvelun keskeisimmät asiakaskokemukseen vaikuttavat tekijät. Palvelua voidaan tarkastella kannattavuuden näkökulmasta, jolloin pohdittavaksi tulee ajankäyttö, taloudellisuus, asiakkaan sitouttaminen ja esimerkiksi oheismyynti. Näkökulmien vaihtelu saman substanssin ympärillä opettaa opiskelijaa tarkastelemaan palvelua muutoinkin, kuin käsin suoritettavana eri hoitovaiheiden sarjana.

Varautumisoppaan kolmantena näkökulmana on opiskelijan työpaikalla tapahtuva oppiminen. Silloin, kun olosuhteiden puitteissa on mahdollista, työpaikalla tapahtuva oppiminen voisi olla yksi väylä ratkaista kädentaitojen opettamisen haasteita verkossa. Poikkeustilanteessa voi helpottaa osaamisen hankkimisen suunnittelua ja toteutusta, jos työpaikalla tapahtuvaa oppimista voitaisiin tarkastella myös totutun, organisaation oman koulutussopimusjaksotuksen ulkopuolelta. Laajan koulutussopimusjakson palastelu tai porrastaminen voisi tuoda väljyyttä sekä työelämän, että opiskelijan ja opittavan taidon tavoitteelliseen harjoitteluun. Teema-haastatteluissa ilmeni, että joissain organisaatioissa oli mahdollistettu hius- ja kauneudenhoitoalalla kädentaitojen harjoittelu alle neljän hengen mikroryhmissä oppilaitoksen tiloissa etäopetusaikana. Yksi opettaja oli oppilaitoksella opettamassa yhtä mikroryhmää kerrallaan ja toinen opettaja opetti muita verkon välityksellä. Resursointinäkökulmasta tämä voisi mahdollistua yhdistämällä kahden opettajan opetusryhmät toteutuksen ajaksi, jolloin lisäresursointeja ei välttämättä tarvittaisi. Koulutuksen järjestäjän ratkaistavissa on, onko mikroryhmittäin toteutettavaa harjoittelua oppilaitoksessa mahdollista toteuttaa.

Neljäs näkökulma varautumisoppaassa on ammatillinen pätevyys (Ruohotie ym. 2003.) ja se toimii kuin jatkona toisessa osassa esitetyille opetussisältöä monipuolistaville näkökulmille. Kauneudenhoitoalaa voidaan tarkastella kokonaisuudessaan näiden kompetenssien kautta, samoin opiskelijan henkilökohtaista etenemistä kohti opiskeltavaa tutkintoa, mutta niitä voidaan hyödyntää myös eri tutkinnon osien sisältöjen opettamisessa.

Viides ja viimeinen osa muistuttaa siitä, että ammatillinen opetus perustuu tutkinnon perusteiden mukaisen osaamisen hankkimiseen ja silloin, kun tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten mukainen osaaminen täyttyy, on opiskelijalla oikeus osoittaa osaamisensa ammatti-osaamisen näytössä. Etäopetuksen kestäessä ja mahdollisesti vaikuttaessa opiskelijoiden

opintojen etenemiseen vaihtoehtoisia tapoja näyttää osaamista voisi olla kannattavaa tarkastella omassa organisaatiossa.

Kuva 3: Varautumisopas kauneudenhoitoalalle

7 Johtopäätökset

Kehittämistyön tarkoituksena oli kartoittaa etäopetuksen ilmiöitä hius- ja kauneudenhoitoalan kontekstissa koronapandemian aikana. Kehittämistyön tietoperustassa kuvattiin viitekehys, josta tutkimustiedon pohjalta saatiin koostettua etäopetuksen onnistumista tukevia teorioita. Kehittämistyön tietoperusta syvenyi perusteltuihin menetelmiin tai metodeihin, jotka edesauttavat osaamisen hankkimista poikkeustilanteessa. Tietoperustassa määriteltiin myös kehittämistyön konteksti tutkintoon johtavalle kauneudenhoitoalan koulutukselle sekä sitä ohjaaville säädöksille. Työn tarkoituksen toteutumiseksi koostettiin etäopetuksen kokemuksia eri alojen opettajilta teemahaastatteluin. Haastatteluiden myötä merkittävimmiksi etäopetusta haitanneiksi tekijöiksi nousi henkilöstön digiosaamisen puutteet, tarjolla olleen tuen puuttuminen tai epäselvyys tuen tarjoajista, sekä etäopetukseen liittyvien ohjeiden, oppaiden, sekä

oppilaitoskohtaisten linjausten puuttuminen. Tämä löydös oli linjassa (Mäkelä ym. 2020) julkaistun etäopetuksen haasteita koskevan tutkimuksen kanssa. Taulukossa 1 kuvattiin etäopetuksen mahdollisuuksia ja haasteita. Haasteissa oli löydettävissä tv-t-osaamisen ja -tuen puute sekä esimerkiksi haastatteluissa esille noussut työkuorma.

Teemahaastattelussa kauneudenhoitoalan verrokkialoiksi valittiin hiusala sekä sosiaali- ja terveysala. Opetuksessa hyödynnettiin niitä digitaalisia alustoja, joita ennalta kukin sattui hallitsemaan. Tämä löydös on tärkeä opettajan perehtyneisyyttä tarkastellessa. Mikäli halutaan, että oppilaitoksessa käytetään yhtenäisiä alustoja, tulee opettajien valmiudet varmistaa jo normaalissa arkityössä ja organisaation tulee linjata, mitä alustoja aiotaan käyttää. Erään organisaation etäopetusta koskevaan kyselyyn vastanneet opiskelijat kokivat kovin raskaaksi sen, että opettajakohtaisesti opetuksessa käytetyt verkkoalustat saattoivat vaihdella radikaalisti ja yksittäisen opiskelijan tuli hallita lukuisilla alustoilla navigointi siksi, että opettajat käyttivät erilaisia itselleen tuttuja alustoja.

Professori Gilly Salmonin viisivaiheisen mallin toisessa vaiheessa painotetaan orientaation merkitystä opiskelumotivaatioon. ”Ensivaikutelma on uuteen oppimisalustaan tutustuttaessa merkityksellinen. Selkeä, jäsennelty ja johdonmukainen oppimisympäristö ohjaa opiskelijan huomion olennaiseen, eli opittavaan sisältöön. Oppimisalustan ulkoasu ja muotoilu vaikuttavat opiskelijan motivaatioon koko opintojaksoa kohtaan. (Salmon 2011, luku 2.)”

Opiskelumotivaatio on koetuksella, kun opiskelijan kouluviikossa on oppimisalustoja, jotka toimivat eri logiikoilla ja eri formaateissa. Kehittämistyön tuotoksen ensimmäinen osa painottui opettajien digivalmiuksien kehittämiseen perehdyttämisohjelman kautta. Tämän avulla perusdigitaidot olisi mahdollista varmistaa opetushenkilöstön osalta. Verkko-opetuksessa käytettävät oppimisympäristöt olisi kuitenkin suositeltavaa määritellä myös organisaatiotasolla.

Teemahaastatteluun osallistuneita aloja vertailtaessa ilmeni, että hiusalalla koettiin samankaltaisia kädentaitojen opettamiseen liittyviä vaikeuksia, kuin kauneudenhoitoalalla. Hiusalan ahdinkoa helpotti suurten tukkuliikkeiden ryntäys koulutusmarkkinoille erilaisten verkko-workshopien ja webinaarien kanssa. Opettajat pystyivät hyödyntämään eri brändien koulutusaineistoa opetuksessaan laajalti. Kauneudenhoitoalalla tämän kaltaiset webinaarit jäivät hyvin vähäisiksi ja painottuivat pääosin brändien omien tuotteiden kouluttamiseen ja markkinointiin. Sosiaali- ja terveysala pärjasi huomattavasti paremmin etäopetuksessa sisältöjen ollessa laajemmin teoreettisia. Case-tyyppisiä opiskelijan osaamisalaan liittyviä tehtävänantoja opiskelijoiden oli mahdollista tehdä lähiomaisten parissa.

Aloja yhdistävä osaamisvaje saattoikin tulla merkittävimmin asiakkaan kohtaamiseen liittyvässä osaamisessa. Tämän tyyppisten harjoitteiden kehittäminen VR / AR -ympäristöihin on varmasti jo työn alla alan tuotantoyrityksissä ja tarve kasvanee vuosi vuodelta myös nuorten

vähäisen vuorovaikutuskyvykkyyden ilmetessä lähiopetuksessakin. Suoraa ratkaisua kädentaitojen opettamiseksi verkossa ei ole vielä näköpiirissä.

Etäopetukseen monipuolisuutta voidaan hakea aiheen tarkastelunäkökulmia muunnellen esimerkiksi Ruohotien (2003) ammatillisen pätevyyden lähestymissuuntien (kuvio 1) kautta. Työelämässä tapahtuvan oppimisen mahdollisuuksia kannattaisi tilanne huomioiden hyödyntää etäopetusaikana. Koronapandemian 2020 aikana moni hius- ja kauneudenhoitoalan yritys joutui perumaan sovitut koulutussopimusjaksot pandemian leviämisen pelossa ja opiskelijoita jäi ilman harjoittelupaikkaa. Tämän kaltaiseen tilanteeseen voisi auttaa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten väljempi tarkastelu. Perusteiden mukaista osaamista voisi olla mahdollista osin hankkia myös muiden alojen yrityksissä siten, että se tunnustettaisiin säädösten mukaisesti myöhemmin opiskelijan osaamiseksi tutkinnon sisälle. Työelämäyhteistyössä on kuitenkin paljon kehittämisen sarkaa. Kauneudenhoitoalan yrityksen ovat pääsääntöisesti kooltaan mikroyrityksiä, eikä niissä riitä resurssi opiskelijan tavoitteelliseen ohjaamiseen. Tätä ei ole huomioitu riittävästi ammatillisen koulutuksen rakenteita suunnitellessa, vaikuttaa siltä, että pakolliset työelämäjaksot ovat tulleet määritellyksi hyvin homogeenisesta näkökulmasta. Valtavan tehtaan kapasiteetti ohjata opiskelijaa on täysin erilainen, kuin yhden henkilön mikroyrityksen. Ohjaukseen käytettävä aika voi olla merkittävä lovi mikroyrityksen kannattavuuteen, kun satoja henkilöitä työllistävässä tehtaassa opiskelijan työpanoksesta saadaan aidosti synergiaetua ilman, että kannattavuus kärsii.

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää toimeksiantajaorganisaation opetushenkilöstön valmiuksia toteuttaa opetusta digitaalisesti sellaisissa poikkeustilanteissa, jossa luokkahuoneopetus ei ole vaihtoehto. Kehittämistyön tuotos muodostettiin useammasta osasta, jotka oli nimenomaan kohdennettu etäopetusta tässä työssä esiin nousseiden etäopetusta haittaavien tekijöiden minimoimiseksi. Tuotos toteutettiin toimeksiantajaorganisaatiolle pyrkimyksenä tuottaa visuaalisia ja tiiviitä dokumentteja, pitkien ja vaikeaselkoisten oppaiden sijaan. Tuotos suunnattiin kauneudenhoitoalan opetushenkilöstölle, mutta on pääosin hyödynnettävissä sellaisenaan organisaatiossa myös muille aloille. Tuotos sisälsi ehdotelman uudeksi opetushenkilöstön digiperehdyttämismalliksi, digituen kootun yhteystieto-dokumentin vastuualueineen, infograafin etäopetuksen toteuttamisesta kiireellisten siirtymien varalle, sekä varautumisohjeet kauneudenhoitoalan etäopetukseen. Nämä tuotokset ovat viimeksi mainittua lukuun ottamatta käytössä laajalti toimeksiantajaorganisaatiossa ja ehdotus digiperehdytyksestä on menossa muutosehdotuksena organisaation vakiintuneeseen perehdytysohjelmaan.

Kehittämistyön tekijän näkökulmasta yksi työn kiinnostavimpia löydöksiä oli debriefingin, eli jälkipurkamisen puuttuminen oppilaitoksissa. Etäopetusajassa saavutettiin valtavat määrät osaamista ja uutta tietoa, mutta systemaattinen etäopetuksen jälkipurku on jäänyt monilta

toteuttamatta. Saavutetun osaamisen ja uuden tiedon yhteisöllinen levittäminen ja analysointi olisi yksi keino parantaa huomattavasti valmiuksia tulevaisuudessa. Jälkipurulle on varmasti myös psykologiset perusteet, sillä etäopetuksen jälkeistä uupumusta on ollut havaittavissa opettajakunnassa.

8 Pohdinta

Keväällä 2020 alkanut poikkeuksellinen koronapandemian aiheuttama etäopetusjakso oli vahvana kiinnostuksen kohteena kehittämistyön aihetta ensimmäisiä kertoja pohtiessani. Oma kokemus etäopetuksesta pandemian aikana vahvisti, että etäopetukseen liittyvissä ilmiöissä on paljon kehitettävää ja tutkittavaa. Tämän kehittämistyön aihe rajautui tutustuessani Eduskunnan Tulevaisuusvaliokunnan julkaisuun ”Koronapandemian hyvät ja huonot seuraukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä 2020”. Julkaisussa professori Kirsti Lonka totesi, että ”opettajat ovat henkisesti lähinnä varautuneet tilanteeseen, jossa digitaaliset teknologiat eivät toimi. Tällä moni opettaja perusteli pitäytymisensä perinteisissä opettamisen ja oppimisen käytännöissä, jotka perustuvat kirjoihin, vihkoihin ja kasvokkaiseen opetukseen.” Varautumissuunnitelmien puuttuminen määritteli tämän kehittämistyön lopullisen idean ja aiheen.

Aiheen rajauduttua työ eteni tietoperustaan tutustuen ja työn teoreettista viitekehystä määriteltäessä. Ilmeni, että etäopetuksen eri ilmiöistä oli tehty tieteellisiä tutkimuksia kansallisella sekä kansainvälisellä tasolla. Aineistoista ilmeni yleisesti etäopetukseen siirtymisen ja etäopetuksen toteuttamisen varautumissuunnitelmien puute. Etäopetusajkaan liittyi paljon epäkohtia, kuten esimerkiksi opiskelijoiden hyvinvointi ja tasa-arvoisuuden toteutuminen opiskeluvaihtoehtojen tai saatun opetuksen tiimoilta. Vaatikin päättäväisyyttä pysytellä omassa aiheessa ja rajata työhön kuulumatonta asiaa pois silloinkin, kun se olisi ollut muuten tärkeää.

Viitekehysten määrittelyn jälkeen työhön tehtiin tutkimuksellinen osuus teemahaastatteluin. Haastatteluiden kautta saatiin nostettua esiin kehittämistyön tavoitteen ja tarkoituksen kannalta olennainen. Haastattelutulosten reliabiliteetti saavutettiin saturaation myötä. Haastatteluaineisto saturoi myös osiltaan valtakunnallisten etäopetuksen tutkimusten tuloksien kautta.

Kehittämistyön tuloksista ilmeni, että opettajien perusdigiosaaminen oli hyvin heterogeenista ja siinä oli kehitettävää. Työn tuotos tehtiin toimeksiantajaorganisaatiolle kauneudenhoitoalan opetushenkilöstön perusdigiosaamisen kehittämiseksi. Tuotos koostui neljästä osiosta nivomalla yhteen haastattelutulokset ja työn tietoperustan. Tuotoksessa tehtiin

kauneudenhoitoalan opettajien digiperehdytysohjelma, joka on nyt viety eteenpäin organisaatiotasolla lisäämällä se koko organisaation perehdytysohjelmaan. Lisäksi tuotettiin digituen eri tahojen yhteystiedoista ”menu”, etäopetuksen visuaalinen ohjeistelu eli infograafi sekä kauneudenhoitoalan etäopetuksen varautumissuunnitelma. Kolme ensin mainittua ovat jo käytössä toimeksiantajaorganisaatioissa laajalti ja kauneudenhoitoalan omaa varautumissuunnitelmaa jalkautetaan yhteisissä tiimikokouksissa.

Tämän kehittämistyön tulokset ovat hyödynnettävissä laajalti. Sellaisenaan ne soveltuvat kauneudenhoitoalan tutkintoon johtavaan koulutukseen ja substanssia muuttamalla kaikkeen ammatilliseen koulutukseen. Sovellettuna tulokset soveltuvat myös perusopetukseen. Digivalmiuksien kehittäminen, työn suunnittelua helpottavat oppaat ja koulutukset, sekä erilaisten verkko-oppimisympäristöjen käyttö ja tutuksi tekeminen jo arjessa ovat varautumisen kulmakiviä. Tämän kehittämistyön tietoperustassa on käytetty lähteenä tuoreita vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita ja julkaisuja sekä kehittämistyön kontekstiin liittyvää lainsäädäntöä. Mukana on myös väitöskirjoista kerättyä aineistoa. Tietoperustaa on täsmennetty viranomaisjulkaisuin. Työssä on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä.

Kehittämistyön loppuvaiheessa työn aiheen merkityksellisyys kyseenalaistui, sillä alkoi näyttää siltä, että koronapandemia on väistymässä. Nyt kuitenkin maailmantilanteen muututtua epävakaaaksi ja arvaamattomaksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan sekä mahdollisten uusien pandemioiden uhan johdosta etäopetukseen varautuminen on edelleen relevanttia.

Teemahaastatteluiden tulosten luotettavuus pohjautuu siinä saavutettuun saturaatioon. Saturaatiota saavutettiin myös tietoperustassa esitetyn Mäkelä ym. vuonna 2020 julkaiseman etäopetuksen haasteita koskevan tutkimuksen kanssa ja tässä valossa myös tulosten validiteetti eli yleistettävyyden voidaan osoittaa. Kappaleessa 6.3. kuvattu tutkimusaineiston analysointi kuvataan myös, miten tutkimusaineistoa on käsitelty tulosten löytämiseksi.

Jatkokehittämisaiheeksi nousi kädentaitojen opettaminen etäyhteyksin. Virtuaalitodellisuus, tutummin VR (virtual reality) ja lisätty todellisuus, tutummin AR (augmented reality) tulevat tuomaan jo lähivuosina paljon lisämahdollisuuksia kädentaitojen ja vieraan ihmisen kohtaamisen harjoitteluun. Tämä haaste koskee useita ammatillisen koulutuksen aloja ja kehittämisintressi on tästä syystä vahva. Esimerkiksi asiakkaan kohtaamisen harjoittelu virtuaaliympäristössä voisi olla kehittämisen arvoinen toteutus, joka palvelisi lukuisia ammatillisen koulutuksen ja varmasti myös joitain ammattikorkeakoulujen tutkintoja. Toinen merkittävä tästä kehittämistyöstä noussut jatkokehittämisaihe on työelämäyhteistyön systemaattinen kehittäminen tukemaan osaamisen hankkimista ja osaamisen osoittamista. Kauneudenhoitoalan suurimpana haasteena työelämäyhteistyön kehittämisessä on yritysten pieni koko ja sen aiheuttama

resurssipula. Keskeinen kehittämiskohde olisikin resurssipulaan vastauksien löytäminen siten, että opiskelijoiden vastaanottaminen ja ohjaaminen mikroyrityksissä mahdollistuisi.

Kädentaitoon painottuvien taitojen opettaminen verkon välityksellä oli erittäin haastavaa. Olisikin tärkeää löytää vaihtoehtoisia tapoja oppia kädentaitoja etäopetuksen aikana. Olosuhteista riippuen oppilaitoksen tiloissa pienryhmissä harjoittelu on yksi mahdollinen ratkaisu. Työpaikalla tapahtuva oppiminen voisi olla yksi vaihtoehto paikata verkko-opetuksessa muodostuvaa kädentaitojen osaamisvajetta ja siten edistää opiskelijan opintojen etenemistä. Työelämäyhteistyön optimaalinen hyödyntäminen kauneudenhoitoalalla mahdollistuu kuitenkin ainoastaan löytämällä innovatiivisia ratkaisuja mikroyritysten resurssihaasteiden ratkaisuun opiskelijan ohjauksessa. Pienyritysten kykyä vastaanottaa ja tukea opiskelijan osaamisen hankkimista tulisi kyetä tukemaan nykyistä tehokkaammin.

Yllättävä ja erittäin mielenkiintoinen jatkokehitysaihe nousi erän haastateltavan puheenvuorosta. Etäopetuskokemusten yhteisöllinen purkaminen. Hän toi esille, että etäopetuksen jälkeen olisi ollut toivottavaa oman tiimin kanssa yhteisesti kokoontua purkamaan etäopetuksesta opittua, vaihtamaan kokemuksia ja tämän myötä levittämään ja säilömään opittua laajemmin. Tämä oli kiinnostava näkemys, eikä missään tämän kehittämistyön aineistoissa viitattu siihen, että näin olisi systemaattisesti toimittu jossain organisaatiossa. Valtava määrä osaamista ja kokemusta saattaa valua hiekkiaan. Debriefing -menetelmä on ikään kuin yhteinen jälkipuinti- ja stressin purkutilaisuus, jota käytetään esimerkiksi kriisitilanteissa uhrien ja pelastushenkilöstön psykologisen kantokyvyn turvaamiseksi. Tämän menetelmän tuominen koulumaailmaan sopivasti mukaillen voisi tuoda merkittävästi voimavaroja opettajien työssä jaksamiseen sekä mahdollistaisi arvokkaan, kokemukseen perustuvan tiedon yhteisen prosessoinnin ja levittämisen.

Eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna aiheesta jäi askarruttamaan tasa-arvon toteutuminen etäopetuksessa. Haastatteluissa ilmeni esimerkiksi toimivien laitteiden tai kelvollisten opiske- luolosuhteiden puutteita. Etäopetuksen laatu vaihteli myös merkittävästi opettajan digi- ja verkkopedagogisesta osaamisesta riippuen. Toisaalta olisi tärkeää tarkastella, että onko laadukas etäopetus mitattavissa oppimistuloksien vai opiskelijoiden hyvinvoinnin kautta. Opiskelijoiden syrjäytymistä ja yksinäisyyttä etäopetusaikana ilmeni tämän kehittämistyön tietope- rustassa hyödynnetyssä aineistossa huomattavasti. Kohdatuksi tuleminen, sosiaaliset kontaktit ja yhteisöllisyys ovat näkökulmia, jotka saattavat olla yhtä merkittäviä kuin etäopetuksen laatu. Ihanteellisinta olisi löytää sopiva tasapaino verkkopedagogisten ratkaisujen ja opiskeli- joiden sosioemotionaalisen tuen välillä.

Lähteet

Painetut

- Haapasalo L. 2011. Oppiminen, tieto ja ongelmanratkaisu. Lappeenranta: Kopio Niini OY
- Hirsjärvi S. & Hurme H. 2000. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara P. 2018. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy
- Helakorpi, S, Aarnio H. & Majuri M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu
- Kankaanranta M. 2011. Opetusteknologia koulun arjessa. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Lonka, K. 2015. Oivaltava oppiminen. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- Niemi, H. & Multisilta J. 2014. Rajaton luokkahuone. Juva: PS-kustannus.
- Ojanen S. 2009. Ohjauksesta oivallukseen. Helsinki: Yliopistopaino
- Ruohotie P. & Honka 2003. J. Ammatillinen huippuosaaminen. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Siljander P. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Toivola M. & Peura P. & Humaloja M. 2017. Flipped Learning - Käänteinen oppiminen. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy
- Valli R. & Aaltola J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Juva: Bookwell Oy.
- Vamia. 2018. Koulutuksen toteutus suunnitelman yhteinen osa.
- Vilkka H. 2021. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Sähköiset

- Bergdahl, N., Nouri, J. 2020. Covid-19 and Crisis-Prompted Distance Education in Sweden. Tech Know Learn. Stockholm University. Viitattu: 10.7.2021.
<https://doi.org/10.1007/s10758-020-09470-6>
- Chen E., Kaczmarek K. & Ohyama H. 2020. Student perceptions of distance learning strategies during COVID-19. Journal Of Dental Education. 7/2020. Viitattu 29.7.2021.
<https://doi.org/10.1002/jdd.12339>
- Eriksson S. 2019. Digitalisaatio opetuksessa. Ajatushautomo Kompassi. Viitattu 12.7.2021.
<https://www.kompassi.org/digitalisaatio-opetuksessa/>

ePerusteet. 2017. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. Viitattu: 28.8.2021.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/3855076/reformi/tiedot>

Greenhow C. & Chapman A. 2020. Social distancing meet social media: digital tools for connecting students, teachers, and citizens in an emergency. *Information and Learning Science* 121(5), 341-352. Viitattu 30.7.2021.
<https://doi.org/10.1108/ILS-04-2020-0134>

E-perusteet. Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. Viitattu 28.8.2021.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/kooste/6728280>

Ilomäki Liisa. 2012. Laatus E-oppimateriaaleihin: E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa. Opetushallitus. Viitattu:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/144415_laatus_e-oppimateriaaleihin_2.pdf

Koronapandemian hyvät ja huonot seuraukset lyhyellä ja pitkällä aikavälillä 2020. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2020:1. Viitattu 7.7.2021.
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/tuvj_1+2020.pdf

Korhonen A-M, Ruhalahti, S. & Veermans, M. 2019. The online learning process and scaffolding in student teachers' personal learning environments. *Education and Information Technologies* vol. 24 (1), 755-779. Viitattu 29.7.2021.
<https://www-proquest-com.nelli.laurea.fi/scholarly-journals/online-learning-process-scaffolding-student/docview/2098882165/se-2?accountid=12003>

Korpi A., Hietala, R., Kiesi J. & Rökköläinen M. 2018. Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja toiminnan tehokkuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 85/2017. Viitattu 17.7.2021.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-495-5>

Lampelto P. 2015. Digitalisaation nykytilanne opetuspalveluissa. Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry. Helsinki. Viitattu 12.7.2021.
https://www.amke.fi/media/amke_digitalisaationnykytilannekoulutuspalveluissa-1.pdf

Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Viitattu 8.8.2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2017/20170531>

Nivala E. & Ryyänen S. 2019. Sosiaalipedagogiikka: Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Mäkelä, T., Mehtälä, S., Clements, K. & Seppä, J. 2020. Schools went online over one weekend: Opportunities and challenges for online education related to the COVID-19 crisis. In *Proceedings of EdMedia + Innovate Learning 2020*. 77-85. Viitattu: 1.11.2021.
<https://www.learntechlib.org/primary/p/217288>

Opetushallitus. 2021. E-oppimateriaalin laatukriteerit. Viitattu 8.8.2021.
<https://www.oph.fi/fi/julkaisut/e-oppimateriaalin-laatukriteerit>

Opetushallitus 2015. Osaamisperusteisuus todeksi - Askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille. Viitattu: 5.11.2021.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/170260_osaamisperusteisuus_todeksi_askelmerkkeja_koulutuksen_jarjestajille_2015.pdf

- Opetushallitus. 2021. Tutkintojen perusteet. Viitattu: 28.8.2021.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-perusteet>
- Opetushallitus. 2021. Työelämässä oppiminen. Viitattu 14.8.2021.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Työelämässä oppiminen. Viitattu 15.8.2021.
<https://minedu.fi/tyopaikalla-oppiminen>
- Ruhalampi S. 2019. Redesigning a Pedagogical Model for Scaffolding Dialogical, Digital and Deep Learning in Vocational Teacher Education. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 257. University of Lapland. Rovaniemi. Viitattu 8.7.2021.
<https://lada.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63734/Ruhalampi.Sanna.Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20257.pdf?sequence=16&isAllowed=y>
- Salmon, G., 2011. E-Moderating: The Key to Online Teaching and Learning. E-kirja. New York: Taylor & Francis Group.
- Sanders J., Correia R., Dankbaar M., de Jong P., Goh P., Hege I., Masters K., Oh S., Patel R., Premkumar K. & Webb A. 2020. Twelve tips for rapidly migrating to online learning during the COVID-19 pandemic. MedEdPublish 9 (1), 82. Viitattu: 14.8.2021.
<https://doi.org/10.15694/mep.2020.000082.1>
- Savolainen H. & Vilkkio R. & Vähäkylä L. 2017. Oppimisen tulevaisuus. E-kirja. Helsinki: Gaudemus Oy
- Tilastokeskus 2021. Mikroyrityksen määritelmä. Viitattu 15.8.2021.
<https://www.stat.fi/meta/kas/mikroyritys.html>
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vuorio J., Ranta M., Koskinen K., Nevalainen-Sumkin T., Helminen J., Miettunen A. 2021. Etä-opetuksen tilannekuva koronapandemiassa vuonna 2020. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2021:4. Viitattu 8.7.2021.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/31605670%20OPH%20Et%C3%A4opetuksen%20tilannekuva%20koronapandemiassa%20vuonna%202020%20verkkojulkaisu_21_03_30_0.pdf
- WHO. 2020. Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. World Health Organization. 3/2020. Viitattu 29.2.2021.
<https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>

Julkaisemattomat

Vamia. 2021. Verkko-opetuksen opas.

Kuvat

Kuva 1: Digipalveluiden yhteystieto -esite	41
Kuva 2: Infograafi, etäopetuksen muistilista	42
Kuva 3: Varautumisopas kauneudenhoitoalalle.....	44

Kuviot

Kuvio 1: Ammatillisen pätevyyden eri muodot (mukaillen Ruohotie ym. 2003)	8
Kuvio 2: Oppimisen ja tietoisuuden asteittainen prosessi (mukaillen Haapasalo 2011)	11
Kuvio 4: Kehittämistyön viitekehys ja sen synteesi	26
Kuvio 5: Aineiston analyysi kehittämistyössä	32
Kuvio 6: Haastateltavien kokemus verkko-opetuksesta ennen etäopetukseen siirtymistä Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.	
Kuvio 7: Haastateltavien tyypillinen etäopetuspäivän kulku keväällä 2020	35

Taulukot

Taulukko 1: Etäopetuksen mahdollisuudet ja haasteet (mukaillen Mäkelä ym. 2020).....	13
Taulukko 2: Opetuksen eri muodot	21
Taulukko 3: Digiperehdytyksen malli	40

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelun kysymykset	46
Liite 2: Etäopetuksen muistilista -infograafi.....	60
Liite 3: Kauneudenhoitoalan etäopetuksen varautumisopas.....	62

Liite 1: Teemahaastattelun kysymykset

Haastattelukysymykset

Etäopetuskokemuksista keväällä 2020

Haastattelun käsitteitä

Verkkopedagogiikka

Opetuspäivän rakenne

Opetettava sisältö

Digitaaliset alustat

Valmiudet

Tapa toteuttaa opetusta (toteutustapa)

Yhteisöllinen oppiminen

1. AIHE: aika ennen etäopetusta (keväällä 2020)

1. Kuvaile millaista kokemusta sinulla oli verkkopedagogiikasta ennen pandemian aikaista etäopetusta?
2. Millaisia sisältöjä opetit juuri ennen etäopetukseen siirtymistä?
3. Miten kuvailisit sen aikaisia valmiuksiasi siirtää opetettavat sisällöt etäopetukseen?

2. AIHE: etäopetuksen aikana (kevät 2020)

1. Miten yleensä suunnittelit etäopetuspäivän rakenteen? (Noudatitko jotain kaavaa?)
2. Millaisia sisältöjä opetit etäopetuksessa keväällä 2020?
3. Mitä digialustoja käytit? Mikä tuntui toimivimmalta? Miksi?

3. AIHE: etäopetuksen jälkeen

1. Millaisesta osaamisesta olisit hyötynyt etäopetuksen aikana?
2. Millaista tukea etäopetukseen voisi opettajille tarjota tulevaisuudessa?
3. Paras oivalluksesi etäopetuksesta? Mitä viet mukana tulevaan?
4. Mikä mielestäsi olisi jatkossa etäopetukseen varautumisen kannalta olennaista?

4. AIHE: opiskelijat

1. Millaiset toteutustavat motivoivat / passivoivat opiskelijoita etäopetuksen aikana?
2. Millaisin menetelmin toteutit yhteisöllistä oppimista opetuksessasi?
3. Mitkä seikat mielestäsi edistivät yhteisöllistä oppimista? Mitkä seikat haittasivat yhteisöllistä oppimista?
4. Miten opiskelijoiden etäopiskeluvalmiuksia tulisi ennalta kehittää?

5. AIHE

- Sana vapaa – mitä haluaisit vielä tuoda esille
- Millainen tuotos palvelisi mielestäsi parhaiten edellä käsiteltyjen teemojen kehittämisessä ja etäopetukseen varautumisessa?

Lopuksi

ISO KIITOS OSALLISTUMISESTA!

*thank
you*

Liite 2: Etäopetuksen muistilista - infograafi

Liite 3: Kauneudenhoitoalan etäopetuksen varautumisopas

